

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

А. БУДНІК, І. ХИЖНЯК

**ОСНОВИ
УКРАЇНСЬКОЇ ТА
ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

навчальний посібник для іноземних слухачів
підготовчих факультетів гуманітарних
спеціальностей із українською мовою навчання

Одеса - 2019

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

А. БУДНІК, І. ХИЖНЯК

***ОСНОВИ
УКРАЇНСЬКОЇ ТА
ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ***

навчальний посібник для іноземних слухачів
підготовчих факультетів гуманітарних
спеціальностей із українською мовою навчання

Одеса – 2019

УДК 378 + 376.58 + 82.0

Рекомендовано до друку Вченою радою
Державного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол № 3 від 31 жовтня 2019 року)

Рецензенти:

Чикур Л. І. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Косило М. В. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри мовознавства Івано-Франківського національного університету.

Буднік А., Хижняк І.

Основи української та зарубіжної літератури: навчальний посібник для іноземних слухачів підготовчих факультетів гуманітарних спеціальностей із українською мовою навчання. Одеса, 2019. 207 с.

Навчальний посібник призначено для іноземних громадян, які навчаються на підготовчому факультеті. Опорні конспекти, схеми, ілюстрації дозволяють дозовано сприймати теоретичний і практичний матеріал. У посібнику розміщено добірку уривків текстів з історії української та світової літератур, завдань комунікативного та країнознавчого типу. Навчальний посібник може бути використано як під час аудиторної, так і під час самостійної роботи.

© Буднік А., Хижняк І., 2019
© ДЗ «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського», 2019

Навчальний посібник **«Основи української та зарубіжної літератури»** розраховано на іноземних слухачів підготовчих факультетів гуманітарних спеціальностей із українською мовою навчання і презентує всі теми робочої програми навчальної дисципліни.

Посібник було укладено із метою ознайомлення слухачів з тестами художніх творів, історією літератури, основними етапами життя і творчості українських та зарубіжних письменників, елементарними поняттями теорії літератури. Навчальний посібник структуровано за аналогією опорних конспектів, що складаються зі схем, таблиць, ілюстрацій, максимально адаптованого та дозованого матеріалу – це дозволяє легше засвоїти і запам'ятати теоретичний матеріал. Ілюстративний матеріал взято із теренів Інтернету, це унеможлиблює відстежити коректно першоджерело.

Робота з навчальним матеріалом передбачає активну розумову діяльність інофонів, вчить їх дотримуватися послідовності операцій від слова до словосполучення, від словосполучення до речення, від речення до тексту, орієнтує на власне моделювання висловлювань на певну літературну тему.

Найбільш ефективними вважаємо такі етапи роботи із запропонованим матеріалом: знайомство із лексикою з теми заняття (читання, промовляння слів, потлумачення слів, переклад рідною мовою того, хто навчається); пошук дієслів-зв'язок для побудови речень; наявність передтекстових та позатекстових завдань; наявність лінгвістичного коментаря; вивчення теми за опорним конспектом; виконання граматичних завдань; письмове відтворення матеріалу опорного конспекту, пізніше – усне висловлювання. Мета навчального посібника зумовила як його зміст, так і його структуру. Посібник може

бути використано як під час аудиторної, так і під час самостійної роботи інофонів.

Навчальний посібник доповнено методичними рекомендаціями та практикумом до поточного і підсумкового контролю з української та зарубіжної літератури. Може бути використаний і під час самостійної роботи інофонів.

**Тема 1. Усна народна творчість. Основні жанри фольклору.
Історичні думи та пісні. Календарно-обрядова поезія. Родинно-
побутова лірика. Малі фольклорні жанри.**

1. Переклади рідною мовою.

фольклор –	прислів'я –
мудрість –	приказка –
уста –	казка –
розважальний –	загадка –
виховання –	усний –

2. Прочитай і переклади рідною мовою.

Фольклор – це теж саме що і усна народна творчість. У перекладі з англійської мови слово «фольклор» означає народне слово, народну мудрість, народні знання.

Фольклор – це різножанрові твори, що передаються з уст в уста впродовж багатьох століть, мають обрядове, розважальне, магічне, виховне, естетичне значення.

Характерні ознаки фольклору:

- усна форма;
- варіативність (існує багато варіантів однієї і тієї ж пісні, казки, легенди тощо);
- поєднання твору і виконання;
- анонімність (автор не відомий);
- описує життя, працю, боротьбу народу у різні історичні часи.

3. Дай відповіді на запитання.

Що таке фольклор?

З якої мови перекладається слово «фольклор»?

Що означає слово «фольклор»?

Яке значення має фольклор?

---

4. Допиши словосполучення.

творчість (яка?)

мови (якої?)

мудрість (яка?)

впродовж (чого?)

означає (що?)

слово (яке?)

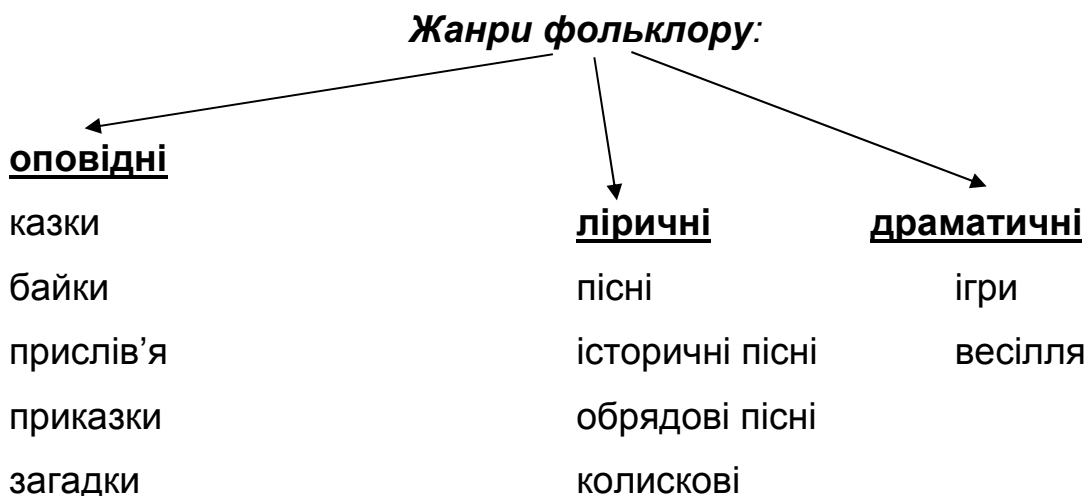

знання (які?)

значення (яке?)

Великі і малі жанри фольклору

Особливе місце серед жанрів фольклору займають прислів'я та приказки.

Прислів'я та приказки – це короткі влучні вислови, що художньо змальовують життя. Приказки можуть бути частиною прислів'я.

5. Прочитай, переклади, запам'ятай.

<i>український варіант</i>	<i>англійський варіант</i>	<i>переклади рідною мовою</i>
За двома зайцями погонишся – жодного не спіймаєш	If you run after two hares. you will catch neither	
Без труда нема плода	No pains. no gains	
Дарованому коневі в зуби не заглядають	Don't look a gift horse in the mouth	
Не роби з мухи слона	Don't make a mountain out of a molehill	
Заборонений плід -	Forbidden fruit is	

солодкий	sweetest	
Застав дурня Богу молитися, так він лоб розіб'є	Give a fool rope enough, and he will hang himself	
Добре сміється той, хто сміється останнім	He laughs best who laughs last	

6. Дайте відповіді на запитання.

Що таке прислів'я та приказки?

Яке місце займають прислів'я та приказки?

Назви одне з прислів'їв пояснить його значення.

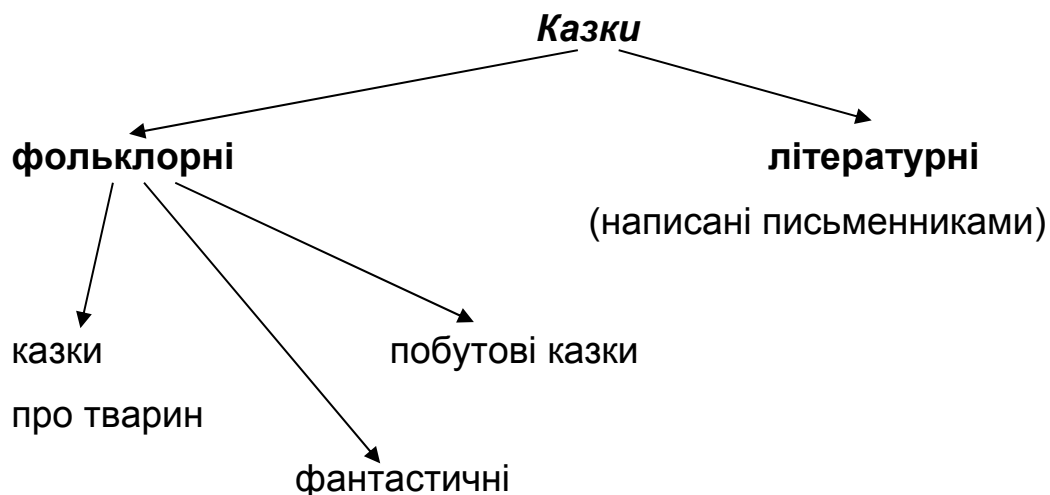

Літературна гра «Відгадай жанр усної народної творчості»

- **«Вийди, вийди, сонечко, на дідове полечко, на бабине зіллячко, на наше подвір'ячко».**
- **«Коляд-коляд-колядниця, добра з медом паляниця...».**
- **«Жили собі дід та баба. І було в них тільки того, що півник та жорна».**
- **«Летіла зозуля та й стала кувати...».**
- **«Щедрик-ведрик, дайте вереник...».**
- **Тане сніжок, оживає лужок, день прибуває.
Коли це буває?**

Казки – це цікаві розповіді про надзвичайні події та пригоди, героями казок можуть бути нереальні істоти, тварини, предмети, люди.

7. Дай відповіді на запитання.

Що таке казка?

Які казки бувають?

Назви жанри фольклорних казок.

---

8. Прочитай та переклади.

ярмарок –	дід –
коза –	баба –
хлопець –	хатка –
чоботи –	піч –
кленовий –	ведмідь –
водичка –	зайчик –
вовк –	лисичка –
рак –	худоба –

Коза-дереза

Були собі дід та баба. Поїхав дід на ярмарок та й купив собі козу. Привіз її додому, а рано на другий день посилає дід старшого сина ту козу пасти. Пас, пас хлопець її аж до вечора та й

став гнати додому. Тільки до воріт став доганяти, а дід став на воротях у червоних чоботях та й питається:

– Кізонько моя мила, кізонько моя люба! Чи ти пила, чи ти їла?

– Ні, дідусю, я й не пила, я й не їла: тільки бігла через місточок та вхопила кленовий листочок, тільки бігла через гребельку та вхопила водиці крапельку,— тільки пила, тільки й їла!

От дід розсердився на сина, що він погано худоби доглядає, та й прогнав його.

На другий день посилає другого сина – меншого. Пас, пас хлопець козу аж до вечора та й став гонити додому. Тільки став до воріт доганяти, а дід став на воротях у червоних чоботях та й питається:

– Кізонько моя мила, кізонько моя люба! Чи ти пила, чи ти їла?

– Ні, дідусю, я не пила, я й не їла: тільки бігла через місточок та вхопила кленовий листочок, бігла через гребельку та вхопила водиці крапельку,— тільки пила, тільки й їла!

От дід і того сина прогнав.

На третій день посилає вже жінку. От вона погнала козу, пасла весь день; ввечері стала доганяти до двору, а дід уже стоїть на воротях у червоних чоботях та й питається:

– Кізонько моя мила, кізонько моя люба! Чи ти пила, чи ти їла?

– Ні, дідусю, я й не пила, я й не їла: бігла через місточок, ухопила кленовий листочок, бігла через гребельку, вхопила водиці крапельку,– тільки пила, тільки й їла!

От дід прогнав і бабу.

На четвертий день погнав він уже сам козу, пас увесь день, а ввечері погнав додому і тільки надігнав на дорогу, а сам навпростець пішов; став на воротях у червоних чоботях та й питається:

– Кізонько моя мила, кізонько моя люба! Чи ти пила, чи ти їла?

– Ні, дідусю, я не пила, я й не їла: бігла через місточок та вхопила кленовий листочок, бігла через гребельку, вхопила водиці крапельку,– тільки пила, тільки й їла!

От тоді дід розсердився, пішов до коваля, висталив ніж, став козу різати, а вона вирвалася та й утекла в ліс. У лісі бачить коза зайчикову хатку,– вона туди вбігла та й заховалася на печі.

От прибігає зайчик, коли чує – хтось є в хатці. Зайчик і питається:

– А хто, хто в моїй хатці?

А коза сидить на печі та й каже:

– Я, коза-дереза,

За три копи куплена,

Півбока луплена!

Тупу-тупу ногами,

Сколю тебе рогами,

Ніжками затопчу,

Хвостиком замету,–

Тут тобі й смерть.

От зайчик злякався, вибіг з хатки, сів під дубком. Сидить та й плаче. Коли йде ведмідь та й питається:

– Чого ти, зайчику-побігайчику, плачеш?

– Як же мені, ведмедику, не плакати, коли в моїй хатці звір страшний сидить!

А ведмідь:

– От я його вижену! Побіг до хатки:

– А хто, хто в зайчиковій хатці? А коза з печі:

– Я, коза-дереза,

За три копи куплена,

Півбока луплена!

Тупу-тупу ногами,

Сколю тебе рогами,

Ніжками затопчу,

Хвостиком замету,–

Тут тобі й смерть!

Ведмідь і злякався.

– Ні,– каже,– зайчику-побігайчику, не вижену – боюсь.

От і знов пішов зайчик, сів під дубком та й плаче. Коли йде вовк і питається:

– А чого це ти, зайчику-побігайчику, плачеш?

– Як же мені, вовчику-братику, не плакати, коли в моїй хатці звір страшний сидить!

А вовк:

– От я його вижену!

– Де тобі його вигнати! Тут і ведмідь гнав, та не вигнав.

– Отже, вижену.

Побіг вовк до хатки та й питається:

– А хто, хто в зайчиковій хатці? А коза з печі:

– Я, коза-дереза,

За три копи куплена,

Півбока луплена!

Тупу-тупу ногами,
Сколю тебе рогами,
Ніжками затопчу,
Хвостиком замету,—
Тут тобі й смерть!
Вовк і злякався.

— Ні,— каже,— зайчику-побігайчику, не вижену — боюсь.

Зайчик і знов пішов, сів під дубком та й плаче. Коли біжить лисичка, побачила зайчика та й питається :

— А чого ти, зайчику-побігайчику, плачеш?

— Як же мені, лисичко-сестричко, не плакати, коли в моїй хатці страшний звір сидить!

А лисичка:

— От я його вижену!

— Де тобі, лисичко, його вигнати! Тут і ведмідь гнав — не вигнав, і вовк гнав, та не вигнав, а то ти!

— Отже, вижену.

Побігла лисичка до хати та:

— А хто, хто в зайчиковій хатці? А коза з печі:

— Я, коза-дереза,

За три копи куплена,

Півбока луплена!

Тупу-тупу ногами,

Сколю тебе рогами,

Ніжками затопчу,

Хвостиком замету,—

Тут тобі й смерть!

От лисичка теж злякалась.

— Ні,— каже,— зайчику-побігайчику, не вижену — боюсь.

Пішов зайчик, сів під дубком та й знову плаче. Коли це лізе рак-неборак та й питається:

– Чого ти, зайчику-побігайчику, плачеш?

– Як же мені не плакати, коли в моїй хатці страшний звір сидить!

А рак:

– От я його вижену!

– Де тобі його вигнати! Тут ведмідь гнав, та не вигнав, і вовк гнав, та не вигнав, і лисиця гнала, та не вигнала, а то ти!

– Отже, вижену!

От поліз рак у хатку та й питається:

– А хто, хто в зайчиковій хатці? А коза з печі:

– Я, коза-дереза,

За три копи куплена,

Півбока луплена!

Тупу-тупу ногами,

Сколю тебе рогами,

Ніжками затопчу,

Хвостиком замету,—

Тут тобі й смерть!

А рак усе лізе та лізе, виліз на піч та:

– А я, рак-неборак,

Як ущипну,— буде знак!

Та як ущипне козу клешнями!.. Коза як замакає, та з печі, та з хати – побігла, тільки видно! От тоді зайчик радий, прийшов у хатку та так уже ракові дякує. Та й став жити в своїй хатці.

9. Дай відповіді на запитання.

Кого купив дід на ярмарку?

Куди дід привіз козу?

Кого дід послав козу пасти?

Скільки часу пас старший син козу?

Чого дід розсердився на старшого сину?

Кого дід погнав козу пасти другого дня?

Що відповіла кізонька діду?

Кого дід погнав козу пасти третього дня?

Чому дід розсердився і прогнав бабу?

Хто пішов пасти козу четвертого дня?

Чому дід розсердився на козу?

До кого пішов дід за ножем?

Куди втекла коза від діда?

До кого першого вона прибігла?

Як коза залякала зайчика?

Кому пожалівся зайчик?

Чи зумів ведмідь вигнати козу із хатки зайчика?

Хто ще вирішив допомогти зайчику?

Хто вигнав козу із хатки зайчика?

Що рак зробив козі?

---

10. Утвори словосполучення за схемою.

поїхав (куди?)

купив (кого?)

привіз (куди?)

сина (якого?)

чоботях (яких?)

листочок (який?)

крапельку (чого?)

ущипне (кого?)

розсердився (на кого?)

доглядає (як?)

прогнав (кого?)

пас (до якого часу?)

утекла (куди?)

заховалась (де?)

звір (який?)

Тема 2. Історичні думи та пісні.

1. Переклади рідною мовою і запам'ятай слова.

історичний –	фантастичний –
дума –	пісня –
сюжет –	реальний –
подвиг –	орда –
кобзар –	речитатив –
повстання –	загарбники –

2. Прочитай та переклади.

Дума – ліро-епічний твір усної народної творчості про життя людей, історичні події та осіб, що виконувались мандруючими співаками-кобзарями під супровід кобзи, ліри, бандури.

Ознаки дум:

1. великий обсяг;
2. виконуються речитативом;
3. не фантастичний сюжет.

Головні теми дум:

1. розповідь про турецьку неволю;
2. розповідь про лицарську смерть козака;
3. розповідь про звільнення та щасливе повернення додому;
4. розповідь про козаків-лицарів;
5. розповідь про визвольну війну Богдана Хмельницького.

Історична пісня – це ліро-епічні усні твори про конкретні історичні події та осіб.

Ознаки історичної пісні:

1. невеликий обсяг;
2. реальний історичний сюжет;
3. співалася;
4. описується ставлення народу до події чи особи.

Головні теми історичних пісень:

1. основні історичні події, війни, повстання;
2. виступи народу проти загарбників;
3. боротьбу проти турецько-татарської орди;
4. подвиги історичних осіб.

3. Дай відповіді на запитання.

1. Що таке дума?

---

2. Хто виконував думи?

---

3. На яких інструментах грали кобзарі?

---

4. Що таке історична пісня?

---

5. Чим думи відрізняються від історичних пісень?

---

4. Утвори словосполучення.

життя (кого?)

виконувалися (ким?)

сюжет (який?)

під супровід (чого?)

повернення (яке?)

ставлення (до чого?)

події (які?)

смерть (яка?)

ставлення (кого?)

виконуються (як?)

обсяг (який?)

---

5. Прочитай і переклади.

На Чорному морі, на білому камені стоїть кам'яна в'язниця, а в ній перебуває в неволі сімсот козаків. Світу Божого, сонця праведного вони не бачать, втратили рахунок дням. Аж ось приходить до них дівка-бранка (полонянка), Маруся, попівна Богуславка та й питає, чи знають вони, який день нині в їхній землі. Бідні невільники не знають, а Маруся їм і каже, що тепер Великодня субота. Козаки її почули і стали дівку сварити-проклинати, що вона їм нагадала про свято, опечалила. Тоді Маруся попросила їх не лаяти її, бо як настане Великдень і пан турецький поїде в мечеть, вона випустить козаків із в'язниці, хай тікають у міста християнські. Тільки щоб не минули города Богуслава, дали знати її матері й батькові про неї, сказали, щоб

ті маєтків не продавали й не збирали грошей для її викупу. Адже вона потурчилася, побусурманилась для розкоші турецької, для лакомства нещасного. І хай визволить їх Господь з тяжкої неволі, хай потраплять вони на тихі води, на ясні зорі, у світ хрещений. Слава військам запорозьким і всьому товариству!

6. Дай відповіді на запитання.

Хто така Маруся Богуславка?

Хто перебуває у в'язниці?

Де стоїть в'язниця?

Що запитала в козаків Маруся?

Що зробила Маруся?

Про що попросила Маруся козаків?

---

7. Побудуй речення за моделлю.

На (якому?) морі, на (якому?) камені стоїть (яка?) в'язниця.

(Хто?) випустить (кого?) із в'язниці.

Дали знати (кому?) про неї.

Козаки (кого?) почули і стали (кого?) сварити-проклинати.

Тема 3. Антична література: давньогрецька та давньоримська літератури. Загальна характеристика.

1. Переклади і запам'ятай слова.

античний –	давній –
національний –	жанр –
естетичний –	епос –
лірика –	драма –

2. Прочитай і переклади.

Антична література – це література давніх греків та римлян. Антична література складається із давньогрецької та давньоримської. Грецька література з'явилася раніше за римську.

В античній літературі сформувалися основні жанри європейської літератури та основи науки про літературу. Античність визначила три основні літературні роди: епос, лірику та драму.

Риси античної літератури:

1. міфологічність;
2. публічність;
3. музичність;
4. віршована форма;
5. традиційність.

3. Побудуй словосполучення.

література (яка?)

жанри (які?)

античність (що зробила?)

складається (з чого?)

греків (яких?)

основи (чого?)

з'явилась (коли?)

4. Закінчи речення.

Антична література складається _____

Грецька література з'явилася _____

Античність визначила _____

5. За допомогою таблиці дай характеристику періоду літератури.

Антична література

Архаїчний період – це _____

Класичний період – це _____

Елліністичний період – це _____

Давньогрецька література

6. Переклади і запам'ятай.

давньогрецький –	поет –
автор –	твори –
сукупність –	поема –

7. Прочитай та переклади.

Давньогрецька література – це літературні твори античних авторів. Вона складається з усіх творів давньогрецьких поетів, істориків, філософів, ораторів до кінця історії Давньої Греції.

До нас дійшло небагато творів давньогрецької літератури.

Гомер (VIII століття до нашої ери) – давньогрецький поет. Написав поеми «Іліада» та «Одисея».

Майже половина знайдених давньогрецьких літературних папірусів – уривки з творів Гомера.

8. Утвори словосполучення.

авторів (яких?)

складається (з чого?)

написав (що?)

уривки (з чого?)

твори (які?)

поетів (яких?)

папірусів (яких?)

поеми (які?)

9. Закінчи речення.

Давньогрецька література – це _____

Вона складається з _____

До нас дійшло _____

Гомер – _____

Майже половина знайдених _____

«Одисея» – поема Гомера

10. Переклади і запам'ятай.

поема –

створений –

пригоди –

герой –

вірш –

бенкет –

подія –

сюжет –

доба –

мандри –

11. Прочитай і переклади.

«Одисея» – класична поема, яку написав Гомер. У ній розповідається про пригоди міфічного героя на ім'я Одисей. Автор описує його повернення додому після Троянської війни, а також про пригоди його дружини Пенелопи в Ітаці.

У поемі використовуються міфічні елементи. Більшість пригод описує сам Одисей під час бенкету у царя Алкіноя.

Центральне місце серед цих історій займає історія про відвідування Аїда.

Зараз поема складається з 24 частин. Так її розділив один з бібліотекарів Олександрійської бібліотеки за кількістю букв грецького алфавіту і назвав кожен пісню поеми грецькими літерами.

Мандрі Одисея зайняли 10 років, а події відбуваються впродовж 40 (сорока) діб. Майже всі епізоди мандрів Одисея мають казковий характер. Одисей розумний, хитрий, вигадливий та розважливий.

Головна риса Одисея – сильне бажання повернутися додому, до сім'ї.

У 1849 (тисяча вісімсот сорок дев'ятому) році «Одисея» була перекладена російською Василем Жуковським.

Що зображено на малюнку? Які міфи або легенди, пов'язані з цими подіями знаєш?

12. Дай відповіді на запитання.

Що таке «Одисея»?

Хто такий Одисей?

Як звали його дружину?

Хто описує більшість пригод?

Скільки частин у поєми?

Скільки років мандрував Одисей?

Яка головна риса Одисея?

---

13. Побудуй речення за моделлю.

(Що?) написав (хто?).

(Хто?) опису (що?), а також (що?).

(Де?) використовуються (які?) елементи.

(Що?) складається з 24 частин.

Майже (які?) епізоди (чого?) Одисея мають (який?) характер.

---

14. Закінчи речення.

В «Одисеї» розповідається _____

Більшість пригод _____

Поема складається _____

Одисей розумний, _____

Василь Жуковський переклав _____

Давньоримська література

15. Переклади і запам'ятай.

етап –	єдиний –
епоха –	розвиток –
культурний –	підтримувати –
приділяти –	забезпечити –

16. Прочитай і переклади.

Література Давнього Риму – це новий етап в історії античної літератури.

Римляни створили оригінальну літературу. «Золотим віком» давньоримської літератури стала епоха імператора Августа (I століття до нашої ери – I століття нашої ери). У цей час писали свої твори Катул, Вергілій, Горацій, Овідій. Октавіан Август отримав перемогу у громадянських війнах, прагнув забезпечити собі народну підтримку та приділяв особливу увагу літературі.

17. Доповни речення.

Давньоримська література – це _____

Римляни створили _____

«Золотим віком» для давньоримської літератури _____

18. Дай характеристику періоду літератури, використовуючи таблицю.

Рання римська література – це _____

«Доба Августа» – це _____

Пізня класична література – це _____

Давньоримська література

Рання римська література (поч. III – сер. II ст. до н.е.)			«Доба Августа» (література II – I ст. до н.е.) («Золотий вік»)	Пізня класична література (I ст. до н.е. – III ст. н.е.)
<i>Побутова комедія</i> (Плавт, Теренцій)	<i>Ораторська проза</i> (Цицерон)	<i>Лірика</i> (Катулл)	<i>Поетія, сатира</i> (Ювенал, Марціан, Петроній, Апулей Гораций, Овідій, Вергілій та ін.)	<i>Проза</i> (Протопій,)

Вергілій та його поема «Енеїда»

19. Переклади рідною мовою.

поет –	народитися –
цезар –	виховання –
патріотичний –	епос –
сюжет –	поневірятися –
супроводжувати –	пасивний –
зброносець –	чернетка –

20. Переклади і прочитай.

Вергілій – відомий поет Августовського століття. Народився у 70 (сімдесятому) році до нашої ери біля Мантуї. Отримав першу освіту в Кремоні. Подальшу освіту Вергілій здобув у Мілані, Неаполі та Римі; там він вивчав грецьку літературу та філософію.

«Енеїда» – незакінчений патріотичний епос Вергілія. Вона складається з 12 книг.

Вергілій написав «Енеїду» між 29 (двадцять дев'ятим) – 19 (дев'ятнадцятим) роками. Після смерті Вергілія «Енеїда» була видана його друзями Варієм та Плотієм із скороченнями.

Вергілій зайнявся сюжетом на прохання імператора Августа. Поема починається останньою частиною поневірян Енея. Потім розповідається про його перебування у Карфагені, і вже потім

описується зруйнування Іліона, мандри через Сицилію до Італії. Там починаються романтичні та військові пригоди.

Головного героя Енея супроводжує зброєносець Ахат. Еней пасивний герой, він підкорюється долі. «Енеїда» була завершена тільки у чернетковому варіанті.

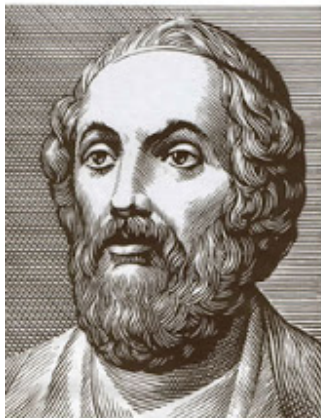
21. Доповни речення.

Вергілій народився _____

Освіту отримав _____

«Енеїда» складається з _____

Історія Троянської війни в епосі Гомера (опорний конспект)

Гомер «Іліада» (бл. 800 р. до н.е.)
Історична основа – Троянська війна (близько 1200 р. до н.е.)

ТЕМА
«Гнів оспивай, о богине, нащадка Пелея Ахілла»
СХЕМА СЮЖЕТУ

**Е
П
И
Ч
Н
А**

Зустріч жерця Хріса і Агамемнона → народні збори греків
→ суперечка Ахілла і Агамемнона → образа Ахілла і відмова брати участь у війні → наступ троянців і загроза поразки греків → смерть Патрокла → помста Ахілла → двобій Ахілла і Гектора, смерть Гектора → похорони Патрокла → зустріч Пріама і Ахілла → похорони Гектора

**П
О
Е
М
А**

докладна некваплива оповідь
гіперболи, повтори
«рамкова композиція» епізодів

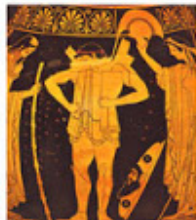
Особливості епічного стилю

детальний опис речей, предметів побуту
постійні епітети
картинні порівняння

Розмір вірша – гексаметр, або гексаметр (грец. hexametros – шестимірник)
/ - - / - - / - - / - - / - - / - -

Ахілл та Аякс

Озброєння Гектора

Ахілл убиває Гектора

Пріам просить в Ахілла тіло Гектора

Поема починається _____

Розмір вірша _____

Тема поеми _____

Історична основа _____

22. Побудуй речення за моделлю.

(Що?) написав (хто?).

(Хто?) отримав (що?) (де?).

(Кого?) супроводжує (хто?).

(Що?) була завершена тільки у (якому?) варіанті.

(Де?) починаються (які?) та військові (що?).

Тема 4. Література Середньовіччя.

Китайська література VIII століття.

Персидсько-таджицька поезія. Омар Хайям «Рубаї».

1. Переклади слова рідною мовою.

середньовіччя –	епоха –
фактор –	релігійний –
міф –	світський –
вистави –	лицарський –
героїчний –	оспівувати –
поклоніння –	епос –

2. Переклади і прочитай.

Література Середньовіччя визначає епоху між античністю та новим часом (IV–XV століття). Розвиток літератури Середньовіччя визначається трьома основними факторами: традиціями народної творчості, впливом культури античного світу та християнством. Середньовічна література має релігійний характер, багато творів про біблійні міфи, присвячені Богу, життю святих, їх пишуть латинською мовою. Світська література не відображає дійсність, а втілює ідеальні уявлення про людину.

Основна риса – героїчний епос, лірика, романи. Поети створювали поеми про військові подвиги та справи феодалів. Особливим явищем була лицарська література, що оспівувала дух війни, поклоніння прекрасній дамі.

Жанрами Середньовіччя були: саги (наприклад, ірландські), пісні (наприклад, «О полку Ігоревім», «Про Роланда»), героїчний епос, лицарський роман, поезія трубадурів, драма, міська література

середньовіччя (жартівлива лірика), побутові віршовані оповідання, сатиричні та алегоричні романи.

3. Дай відповіді на запитання.

Що визначає література Середньовіччя?

Якими факторами визначається розвиток літератури?

Який характер має література Середньовіччя?

Які жанри літератури Середньовіччя ти знаєш?

Китайська література VIII століття

4. Переклади рідною мовою.

художній –	основа –
конфуціанство –	літургичний –
поезія –	діяч –
династія –	поет –
унікальний –	стиль –

5. Переклади і прочитай.

Художні тексти у Китаї займали другорядне місце у розвитку культури. Основою літератури було конфуціанство. Традиція написання віршів – народна та літургійна поезія. Поезія була тісно пов'язана з музикою. Поетами були значні державні діячі.

Найвідомішими представниками цього періоду були Лі Бо та Ду Фу.

Лі Бо – китайський поет часів династії Тан. Лі Бо – найбільш шанований поет в історії китайської літератури. Він є одним з ви значніших світових поетів, ім'я якого стоїть поряд з іменами Данте, Петрарки, Нізамі та Фірдоусі, Пушкіна та Шекспіра. Лі Бо дуже любив мандрувати. Його поезія унікальна, стиль емоційний. Найближчим та кращим другом Лі Бо був Ду Фу.

Запитання і відповідь у горах

Мене спитали, в чому смисл мого життя у горах.

Я усміхнувся і промовчав, ну що тут говорити!

З дерев опалі пелюстки пливуть у далечі-безвісті –

В новий, у зовсім інший світ, байдужі до людського!

На сам от і сиджу в горах Цзінтіншань

Згряя птиць пролетіла

і зникла ту ж мить вдалині,

Сиротлива хмаринка

за ними слідом поспішає.

Я на гори дивлюся –

і не набридає мені,

Горам також на мене
дивитися не набридає.

6. Доповни речення.

Основою китайської літератури _____

Поезія тісно пов'язана з _____

Найбільш шанований поет в історії китайської літератури _____

Лі Бо дуже любив _____

7. Побудуй речення за моделлю.

(Що?) займали другорядне місце (де?).

(Що?) була тісно пов'язана (з чим?).

(Хто?) є (ким?).

8. Переклади рідною мовою.

епоха –	вірші –
молодість –	повстання –
наближений –	цінувати –

9. Переклади і прочитай.

Ду Фу – китайський поет епохи Тан. Друге ім'я Цзимей. Свій перший вірш написав у 7 років. У молоді роки багато мандрував по Китаю. Після

повалення повстання Ду Фу був наближеним до імператора. Поета цінували за його вірші про китайський народ.

При місяці згадую брата

Тривожно гримлять барабани – вже люди не ходять;
Це осінь, і чується втомлена пісня гусей...
А ніч розсипає дзвінкої роси білі води;
А в ріднім краю місяць світло ясніше несе.
І брат мій далеко, розлучені ми – чи навіки?
Ніхто не пита, чи помер я давно, чи живу;
Я довго не маю листів, а послав їх без ліку, –
Пожежі війни все палають уві сні й наяву...

Повертаються дикі гуси

Я приїхав на схід –
від домівки це тисячі лі.
Як уляжеться бунт,
повернуся якої весни?
Споглядаю над містом гусей –
Серце рветься з німої журби,
Бо на північ летять,
на вітчизну вертають вони!

10. Доповни речення.

Ду Фу – поет епохи _____

Перший вірш _____

Тісно товаришував з _____

Ду Фу цінували за _____

11. Побудуй речення за моделлю.

(Хто?) написав (що?).

(Хто?) товаришував (з ким?).

(Кого?) цінували (за що?).

Омар Хайям та його «Рубаї»

12. Переклади рідною мовою.

персидський –	чотиривірш –
рубаї –	висловлювати –
популярність –	видавати –

13. Переклади та прочитай.

Омар Хайям – персидський поет, філософ, математик, астроном, астролог. Все життя він писав короткі чотиривірші – рубаї. У них він висловлював свої думки про життя, про людину, про кохання, про щастя. Рубаї – це лірика з філософськими роздумами. Популярність рубаї набули у ХХ столітті. Вони до сьогодні видаються по всьому світові.

14. Дай відповіді на запитання.

Хто такий Омар Хайям?

Що писав поет?

Коли він став відомим?

Що таке рубаї?

---

15. Поміркуй, чому ім'я у Омара Хайяма було таким великим.

(1048-1131)
Повне ім'я Гіас ад-Дін Абу-ль-Фатг Омар ібн Ібрагім аль-Хайям ан-Нішапурі.

Персько-таджицький поет, математик, філософ, астроном і астролог.

Кожна частина імені на щось вказує або щось позначає, а саме:
Гіас ад-Дін («допомога віри») — традиційне поважне ім'я вченого,
Абу-ль-Фатг Омар — власне ім'я Хайяма,
ібн Ібрагім — син Ібрагіма,
ан-Нішапурі («нішапурський») — говорить про походження з Нішапура, одного з головних міст провінції Хорасан.
Саме слово «Хайям» перською мовою означає «наметовий майстер» — це вказівка на професію його батька або діда.

Надзвичайною глибиною змісту й майстерністю художніх творів Омар Хайям здобув світову славу. Його твори перекладені мовами багатьох народів світу і читаються із зацікавленістю майже через тисячоліття після їх створення.

16. Напиши походження і тлумачення твого імені.

17. Прочитай і переклади рідною мовою.

І юних, і старих – всіх поглинає час,
і невеликий нам дається днів запас.
Ніщо не вічне тут: ми підемо так само,
як ті, що вже пішли, чи прийдуть після нас.

Як жаль, що молодість безслідно протекла,
Що вступі неба нас потовчено до тла!
О горе, горенько! І оком не змигнувши,
у прах вернулися, покинувши діла!

Багатства прагнеш ти... Та чи в багатстві суть
короткого життя? всі, хто живе, помруть,
життя у позику тобі дається - отже
з ним розлучитися щодня готовий будь.

Я кохаю тебе до напівзабуття,
Світло зору мого, квіт мого почуття...
Чи бува над життя щось дорожче на світі?
Ти для мене дорожча самого життя.

18. Дай відповіді на запитання, використовуючи схему.

Назви представників персько-таджицької літератури?

Які жанри були популярні у цей період часу?

Назви тематику творів персько-таджицького періоду?

Тема 5. Література епохи Відродження.

Уільям Шекспір «Гамлет».

Загальна характеристика епохи Відродження

1. Переклади рідною мовою.

капіталістичний –	опікунство –
феодальний –	гуманісти –
інтелігенція –	цілеспрямованість –
розмах –	задовільний –

2. Переклади та прочитай.

З середини XIV століття в Італії починається широкий культурний рух. У країні на зміну феодальному суспільству приходять капіталістичні відносини. Цей культурний рух прийнято називати Відродженням або Ренесансом. Розпочавшись в Італії, він розповсюдився з другої половини XV століття в інших європейських країнах та набув загальноєвропейського розмаху.

Культурні діячі цієї епохи були представниками нової, світської інтелігенції та вели непримиренну війну з підкоренням літератури та мистецтва релігії. Вони прагнули створити нову культуру, що заснована на принципі вільного розвитку людської особистості, її звільнення від опікунства релігії та церкви. Культурні діячі епохи Відродження прославляли радість земного життя, прагнули критично розібратися в оточуючому та аналізувати зовнішній та внутрішній світ людини. Вони називали себе гуманістами, підкреслюючи цим словом світський характер створюваної ними культури, її цілеспрямованість до задоволення суто людських, земних інтересів.

Люди Відродження зверталися до вивчення античної літератури та мистецтва. Письменники Відродження звертали увагу на

найважливіше в античних творах – їх світський, язичницький дух, їх ідеї та образи.

3. Доповни речення.

З середини XIV століття в Італії _____

Вони прагнули створити _____

Люди Відродження _____

Письменники Відродження _____

---

4. Побудуй речення за моделлю.

(Коли?) починається (що?).

(Що?) прийнято називати (як?).

(Хто?) були представниками (чого?).

---

5. Дай відповіді на запитання.

Чому в Італії розпочинається широкий культурний рух?

Як називався культурний рух в Італії у XIV століття?

З чим вели непримиренну війну представники інтелігенції?

Як вони себе називали?

До чого зверталися люди Відродження?

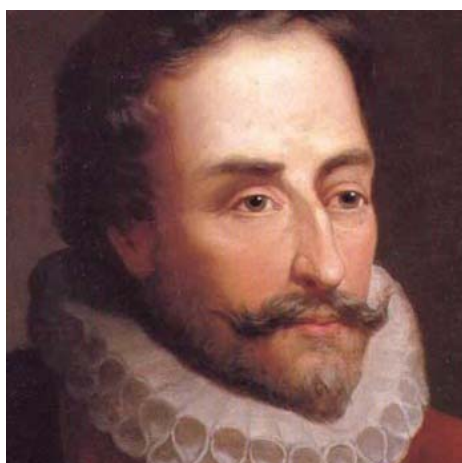
Мігель де Сервантес Сааведра

6. Переклади рідною мовою.

ідальго –	поранення –
лікар –	пірат –
солдат –	пародія –
хоробро –	уявний –
воював –	ображених –
пригнічені –	обладунки –
зброносець –	грубуватий –
шкапа –	лицар –

7. Переклади та прочитай.

Мігель де Сервантес Сааведра був найбільшим представником іспанського Відродження. Сервантес прожив героїчне, сповнене труднощів життя. Він належав до ідальгії і був сином бідного лікаря. Коли Сервантесу було 21 рік, він вступив на службу до папського посла кардинала Аквавива. Після смерті кардинала він іде солдатом до іспанської армії, бере участь у битві біля Лепанто, де хоробро воював та отримав тяжку травму лівої руки. У 1575 році він вирішує

повернутися до Іспанії, але корабель, на якому він плив, атакували алжирські пірати і Сервантес потрапив до них у полон.

Згодом його звільнили. У пошуках заробітку Сервантес пише п'єси для театру, а також різноманітні вірші. Так він став письменником і створив багато творів – п'єс, романів, новел. Але його світова слава пов'язана перш за все з романом «Хитромудрий ідальго Дон Кіхот з Ламанчі».

«Дон Кіхот» було задумано перш за все як пародія на лицарські романи. Дон Кіхот бідний провінціальний ідальго, якого звело з глузду читання лицарських романів. Він виїжджає на подвиги заради своєї уявної «дами» для захисту ображених та пригноблених у цьому світі. Його обладунки – іржаві уламки зброї його предків, його кінь – стара скапа, що спотикається на кожному кроці, його зброєносець – хитрий та грубуватий місцевий селянин, що спокусився перспективою швидкого збагачення. Дама його серця – скотарка з сусіднього села. Дон Кіхот називає її Дульсинеєю Тобоською.

«Дон Кіхот» Сервантеса мав значний вплив на становлення європейського роману Нового часу, а його герої увійшли до коло вічних образів світової літератури.

8. Доповни речення.

Мігель де Сервантес належав _____

Мігель де Сервантес Сааведра вступив _____

Бере участь _____

«Дон Кіхот» було задумано _____

9. Побудуй речення за моделлю.

(Хто?) прожив (яке?), (яке?) життя.

Він іде (ким?) до (якої?) армії.

Корабель, (який?), атакували алжирські (хто?) і Сервантес потрапив (куди?) у полон.

Його (що?) – (які?) уламки (чого?) його (кого?).

Спокусився (чим?) швидкого (чого?).

---

10. Дай відповіді на запитання.

У якій сім'ї народився Сервантес?

Що написав Сервантес?

Хто такий Дон Кіхот?

Якими були його обладунки?

Хто був його зброєносець?

Що пародіює Сервантес у романі «Дон Кіхот»?

---

11. Прочитай та переклади.

Дон Кіхот (Хитромудрий ідальго Дон Кіхот Ламанчський)

У Ламанчі, в одному селі жив ідальго. У спадок він мав спис, старовинний щит, «миршаву шкапину та швидкого гончака».

Дуже любляв наш герой читати лицарські романи.

І вирішив стати мандрівним лицарем: подорожувати зі зброєю та конем, шукаючи пригод.

Назвав ідальго свою шапу Росінантом, а себе Дон-Кіхотом Ламанчським. Дамою серця обрав Дон Кіхот сільську дівчину Альфонсу Лоренцо, назвавши її Дульсінеєю Тобоською (родом із Тобоса).

Ідальго уявив, що корчма – це гарний замок. Він приїхав туди пообідати, а всі люди сміялися з нього.

Дон Кіхот звернувся із проханням посвятити його в лицарі до корчмаря. Далі він пообіцяв, що готовий вночі стояти на варті на подвір'ї корчми. Під час варті зчинилася бійка із погоничами. Корчмар вирішив швиденько посвятити в лицарі божевільного ідальго.

Дорогою лицар зустрічає купців і просить їх визнати, що Дульсінея – найгарніша жінка у світі. Один із погоничів б'є Дон Кіхота й ламає його спис.

Сусід знайшов Дон Кіхота й привів додому. Приятелі Дон Кіхота священник, цирульник і ключниця – вирішили, що всі його біди через романи.

Цієї ж ночі ключниця спалила всі книжки, а йому вони сказані, що це зробив злий чарівник Муньятон.

Дон Кіхот умовляє свого сусіда хлібороба Санча Панса служити йому зброєносцем. Той погодився і взяв із собою осла. Разом вони вирушили на пошуки пригод.

12. Дай відповіді на запитання.

Що мав у спадок ідальго?

Що полюбляв читати наш герой?

Хто така Дульсінея?

Кого зустрічає дорогою лицар?

Що зробила ключниця?

Куди вирушили Дон Кіхот і Санча Панса?

Література епохи Відродження в Англії

13. Переклади слова рідною мовою.

англійський –	відродження –
зароджуватися –	розквіт –
розвиватися –	створювати –
драматургія –	розмаїття –

14. Переклади і прочитай.

Англійська поезія Відродження зароджується на початку царювання Генріха VIII. Поезія Петрарки була дуже популярною у цей час. Найвідомішим жанром стає сонет. Розквіт англійської літератури був пов'язаний із «золотим віком» царювання Єлизавети Тюдор. У цей період особливо розвивається меценатство у мистецтві та літературі. Створюється особлива придворна мова – вишукана та перевантажена порівняннями. Література розвивається у сфері поезії та драматургії.

Найбільший прорив англійська література епохи Відродження здійснила у драматургії, де англійці випередили всю Європу.

Найвищого розвитку англійський театр досягає у 1580 (одна тисяча п'ятсот вісімдесяті) – 1590 (одна тисяча п'ятсот дев'яності) роки. Спочатку англійська література наслідувала античну. Але до 1580 (одна тисяча вісімдесятому) англійська драматургія вже характеризувалась особливим розмаїттям жанрів та дала цілу низку блискучих драматургів – Джон Лілі, Роберт Грін, Томас Кід, Кристофер Марло.

15. Закінчи речення.

Англійська поезія Відродження зароджується _____

Поезія Петрарки _____

Література розвивалася _____

Спочатку англійська література _____

---

16. Побудуй речення за моделлю.

(Що?) розвивалось (де?).

(Який?) прорив англійська література здійснила (де?).

(Коли?) англійська література наслідувала (що?).

---

17. Дай відповіді на запитання.

Назви імена відомих англійських драматургів.

У якому році театр досягає найвищого розвитку?

З чим була пов'язана англійська драматургія?

Уільям Шекспір

18. Переклади слова рідною мовою

комедія –	хроніка –
трагедія –	видавати –
театр	відомий –
ворогуючий –	зізнання –
отрута –	кинджал –
занурити –	попередити –

19. Переклади рідною мовою та прочитай.

Вершиною розвитку європейського театру є творчість Уільяма

Шекспіра (1564–1616).

Більшість робіт Шекспіра написані у період з 1589 (одна тисяча п'ятсот вісімдесят дев'ятого) по 1613 (одна тисяча шістсот тринадцятий) роки. Його ранні п'єси в основному належать до комедій та хроні, у яких Шекспір мав значний успіх. Потім у його творчості настав період трагедій, куди входили такі твори як «Гамлет», «Король Лір», «Отелло», «Макбет». Саме ці твори вважаються одними з найкращих англійською мовою.

Багато п'єс Шекспіра видавалися ще за його життя. Проте по справжньому відомим він став тільки у ХІХ столітті.

«Ромео та Джульєтта» – трагедія Шекспіра, яка розповідає про кохання між юнаком та дівчиною з двох ворогуючих родів – Монтеккі та

Капулетті. Ця п'єса мала першу назву «Найкраща та найпечальніша трагедія про Ромео та Джульєтту» (*The Most Excellent and Lamentable Tragedie of Romeo and Juliet*) і була офіційно надрукована у Лондоні у 1599 (одна тисяча п'ятсот дев'яносто дев'ятому) році.

Між шляхетними веронськими сім'ями Монтеккі та Капулетті ведеться ворожнеча. Ромео та Джульєтта знайомляться на балу, але у кожного з них є пара. Джульєтта вголос мріє про Ромео на балконі свого дому. Ромео приходить до її балкону і чує її розмову. Він відповідає їй зізнанням. Тієї ж ночі закохані дають один одному обітницю кохання та вірності. Проте їм не судилося бути разом.

Наступного дня батьки Джульєтти говорять їй, що вона має стати дружиною Паріса і не бажають чути її заперечень. Джульєтта у відчаї. Вона готова навіть випити отруту, проте Лоренцо пропонує їй випити особливе зілля, яке занурить її у сон, а всім навколо буде здаватися ніби вона мертва. Так і зробили. Але не встигли попередити Ромео, що Джульєтта не померла, а лише міцно спить.

А Ромео, побачивши, що Джульєтта мертва і не знаючи, що це лише сон, випиває отруту. Джульєтта прокидається, бачить мертвого Ромео і у відчаї вбиває себе кинджалом.

Над тілами своїх мертвих дітей сім'ї Монтеккі та Капулетті забувають про криваву ворожнечу.

20. Дай відповіді на запитання.

Які твори написав Уільям Шекспір?

Який твір є найвідомішим?

Хто такі Ромео та Джульєтта?

Чому Ромео та Джульєтта загинули?

Чому Монтеккі та Капулетті забувають про свою ворожнечу?

Тема 6. Іван Котляревський – зачинатель нової української літератури. «Енеїда» – твір українського класицизму.

1. Переклади слова рідною мовою.

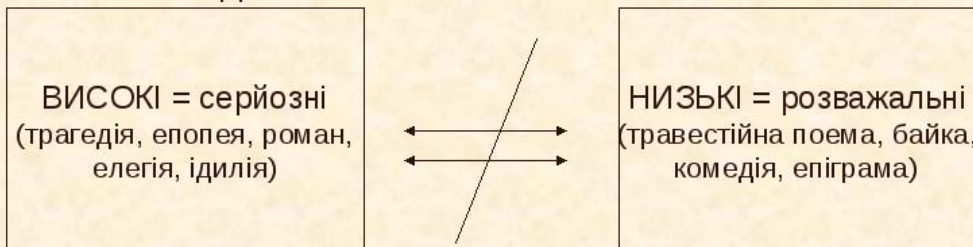
народитися –	захоплення –
основоположник –	твір –
створити –	служити –
рима –	чиновник –
дитинство –	бідність –

2. Постав запитання до таблиць і дай на них відповідь.

КЛАСИЦИЗМ у літературі

Основна засада класицизму – закон “трьох єдностей”
(єдність дії, місця та часу)

ПОДІЛ ЛІТЕРАТУРНИХ ЖАНРІВ:

• відповідальність; • пафос; • суворість викладення	змішування жанрів суворо заборонено	• просторічність; • наївність; • висміювання вад

На думку класицистів:

- призначення літератури виховувати людину насолодою, яку мусить давати мистецтво;
- герой має бути позбавлений будь-якої індивідуальності, а просто стати узагальненою моделлю зображеного явища

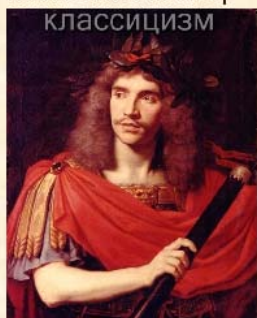
КЛАСИЦИЗМ у літературі

Основні представники:

П. Корнель, Ж Расін, Ж.Б. Мольєр, Ж. де Лафонтен (Франція);

М. Ломоносов, Д. Фонвізін, Г. Державін (Росія) тощо

Жан Батист Мольєр

Жан де Лафонтен

Михайло Ломоносов

Денис Фонвізін

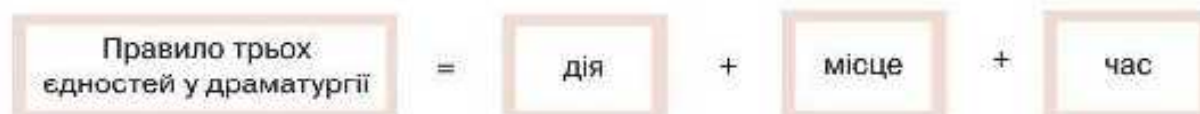

Характерні риси класицизму (за Н. Буало):

- **раціоналізм** (прагнення будувати художні твори на засадах розуму, ігнорування особистих почуттів);
- **наслідування зразків античного мистецтва;**
- **нормативність, канонічність** (написання відповідно до чітко встановлених правил)
- **ясність, чистота, афористичність мови;**
- **аристократизм** (орієнтування на смаки вищих прошарків суспільства);
- **встановлення ієрархії жанрів**

Драматичні твори (трагедія, комедія) підпорядковуються правилу трьох єдностей — часу, місця, дії. П'єса показувала події, які відбувалися протягом одного дня і в одному місці.

3. Переклади та прочитай.

Дитинство Івана проходило у бідності. Часто доводилось їсти один хліб та ходити босоніж. Він був дуже веселою дитиною і тому легко витримував бідність батьків.

З 1780 (одна тисяча вісімдесятого) року маленький Іван вчиться у Полтавській семінарії. Особливо старанно він вивчав віршоскладання, філософію та мови – латинь, грецьку, французьку та німецьку. З великим зацікавленням знайомився з творами античних авторів (Гомера, Горація, Вергілія). Перекладав їхні твори на українську.

Один з його однокласників згадував, що Іван «міг до будь-якого слова підібрати риму, за що його називали римувальником».

4. Побудуй речення за моделлю.

Дитинство (кого?) проходило (як?).

(Як?) він вивчав (що?).

(Кого?) називали (як?).

---

5. Переклади та прочитай.

Івана цікавив український фольклор. Він збирав народні пісні, прислів'я та приказки, казки. Слухаючи фольклорні твори, він добре вивчив рідну мову.

Коли Котляревському було 20 років, помер його батько. На останньому році навчання він залишив семінарію і пішов на службу. Спочатку працював чиновником, потім – домашнім вчителем у сім'ях поміщиків.

Як згадували його друзі, «у цей період його життя він бував на народних іграх і сам переодягався у народний одяг, дуже уважно слухав народну мову, записував пісні та слова, вивчав звичаї та обряди українців». У цей час письменник почав роботу над першими частинами відомої «Енеїди»

6. Придумай та запиши запитання.

«Енеїда» Івана Котляревського

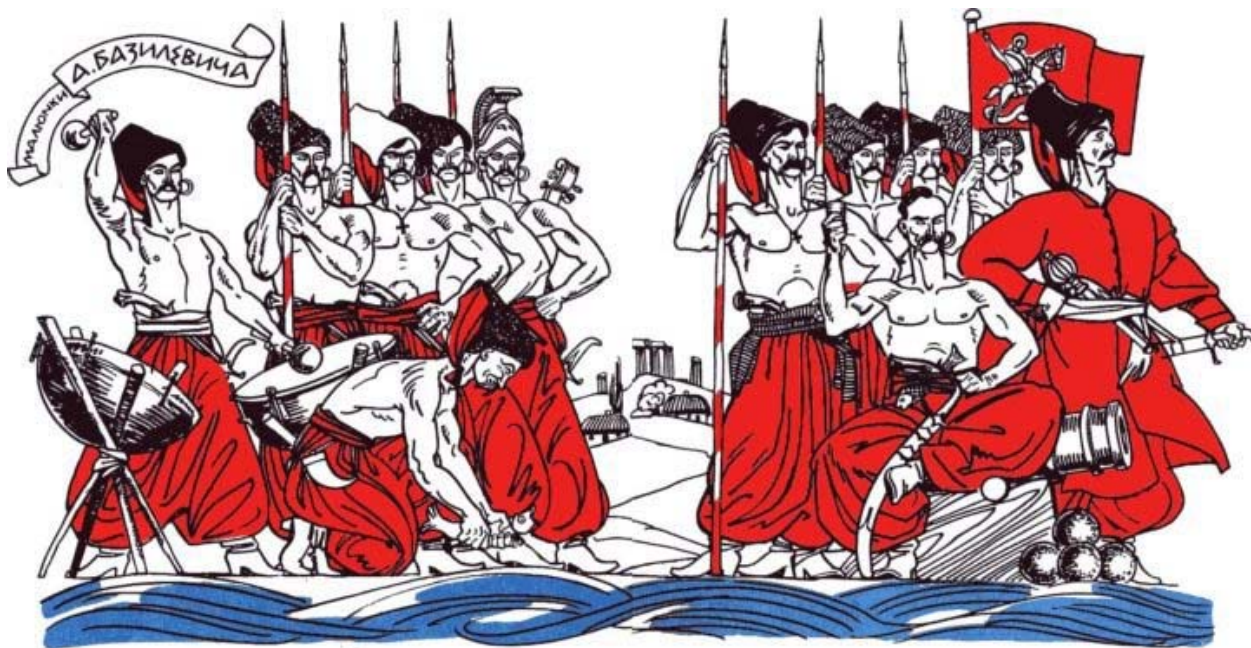
7. Переклади слова рідною мовою.

поема –	надрукувати –
рукопис –	видавець –
незавершений –	опублікувати –
гумористичний –	подвиг –
шляхетний –	семінарія –

8. Переклади і прочитай.

Найвідомішим твором Котляревського стала поема «Енеїда». Спочатку він не хотів її друкувати, текст поширювався серед читачів у вигляді рукопису. У 1798 році (одна тисяча сімсот дев'яносто

восьмому) три перші частини поеми видав у Петербурзі багатий поміщик та видавець М. Парпура. У 1810 році (одна тисяча вісімсот десятому) Котляревський друкує у Петербурзі незавершену «Енеїду». Поема була дописана лише через 11 років, її повний текст було надруковано вже після смерті письменника.

«Енеїда» – це гумористичний переклад героїчної поеми «Енеїда» давньоримського поета Вергілія. У поемі розповідається про подвиги троянців, обговорюється влада та шляхетне походження римських імператорів від царевича Трої – Енея. З твором Вергілія Котляревський познайомився ще в семінарії, коли читав поему латиною.

9. Дай відповіді на запитання.

Яку назву має найвідоміший твір Івана Котляревського?

Де була надрукована «Енеїда»?

Хто першим видав поему Котляревського?

Коли було надруковано поему повністю?

Про що розповідається у поемі Котляревського?

---

10. Переклади та прочитай.

Свій твір «Енеїда» Котляревський написав українською народною мовою. Він використав сюжет поеми Вергілія та імена головних героїв. Але письменник відобразив картини життя українського суспільства XVIII століття.

Іван Котляревський перетворив у веселу розповідь «Енеїду» і вона стала першою енциклопедією української етнографії, у якій детально описано розваги, побутові предмети, страви національної кухні, одяг, народні звичаї.

«Енеїда» стала працею всього життя Котляревського, які розпочав писати ще замолоду і завершив у зрілі роки. Він писав її майже 30 років.

11. Напиши запитання до тексту.

---

12. Дай відповіді на свої запитання.

---

13. Прочитай і переклади.

Розповідає про пригоди троянського отамана Енея, який після зруйнування батьківщини ворогами, за кілька років поневірянь, разом зі своїм козацьким військом засновує омріяну державу в Римі, майбутню імперію.

Після знищення Трої греками, Еней тікає з ватагою троянців морем. Юнона, яка ненавиділа Енея, попросила бога вітрів Еола, щоб той підняв бурю і потопив троянців. Але Еней дав Нептунові хабаря і буря стихла. Після тривалих поневірянь троянці дісталися Карфагена, де правила Дідона.

Цариця закохалася в Енея і він прогостював у неї два роки, забувши про своє призначення – будівництво Риму. Після того, як Меркурій нагадав йому про це, Еней з троянцями вночі втік з Карфагену, а Дідона з горя себе спалила. Після цього було ще багато інших пригод троянців.

Іван Котлярський

ЕНЕЇДА

Після цього троянці прибули на острів де правив цар Латин. По дорозі туди троянці мало не потрапили на острів злої цариці Цирцеї, але Еол відвернув біду.

Провівши розвідку, Еней дізнається, що люди тут говорять латиною. Тоді троянці, скориставшись "Піярською граматикою" вивчають латину за тиждень.

Підкуплений подарунками Енея, Латин хоче віддати за нього заміж свою

дочку Лавинію.

Наречений Лавинії, Турн, ображений цим і оголошує латинам та Енею війну.

Щоб перемогти Турна, Еней об'єднується з аркадянами, які теж є ворогами латин. Далі відбувається серія протистоянь, у які активно втручаються боги та богині, особливо Юнона та Венера.

В результаті Еней перемагає і вбиває Турна. Так справджується віщування за яким Еней повинен перемогти та стати засновником держави в Римі.

14. Подивись на схему і розкажи про родинні зв'язки Енея.

15. Які ще Боги відомі тобі з міфології. Запиши їхні імена.

---

16. Заповни таблицю про життєвий і творчий шлях Івана Котляревського.

Рік	Події у житті або творчості письменника

Тема 7. Романтизм як епоха в історії європейської літератури.

Тарас Шевченко – видатний представник українського романтизму. Огляд життя та творчості Кобзаря.

Романтизм як епоха в історії європейської літератури

1. Переклади рідною мовою.

дійсність –	фабрика –
промисловий –	завод –
переворот –	околиця –
паротяг –	дикун –
пароплав –	цивілізація –
Кобзар –	романтизм –

2. Прочитай та переклади.

Романтизм – ідейний та художній напрямок в європейській та американській культурі кінця XVIII століття – першої половини XIX століття.

У XVIII столітті романтичним називали все дивне, мальовниче, вигадане. На початку XIX століття романтизм став назвою нового напрямку, протилежного класицизму та Просвітництву. Романтизм змінює епоху Просвітництва та співпадає з промисловим переворотом, що знаменувався появою парових машин, паротяга, пароплаву, фотографії та фабрично-заводських околиць. Саме в епоху романтизму з'являються такі поняття як туризм, альпінізм, пікнік, що мали об'єднати людину та природу. Популярним виявляється образ «шляхетного дикуна», що озброєний «народною мудрістю» та не спотвореного цивілізацією.

Письменники епохи романтизму наголошують, що головною цінністю у житті є особистість людини. Кожна особистість – це окремий

світ, наповнений дивною красою. Саме звідти з'являється натхнення та великі почуття.

Європейський романтизм XIX століття відомий тим, що у переважній більшості його твори мають фантастичну основу. Це багаточисленні казкові легенди, новели та повісті. Основними країнами, у яких романтизм як літературне явище проявився найбільш яскраво, вважаються Франція, Англія та Німеччина.

3. Дай відповіді на запитання.

Що таке романтизм?

Коли з'явився романтизм?

Які поняття з'являються в епоху романтизму?

Чим відомий європейський романтизм?

Назви країни, де найбільш яскраво проявився романтизм?

Назви жанри романтизму.

Назви ознаки романтизму.

---

4. Побудуй речення за моделлю.

У XVIII столітті (яким?) називали все (яке?), (яке?), (яке?).

(Яким?) виявляється (що?) (який?).

Кожна (що?) – це (який?) світ, наповнений (якою?) (чим?).

Це (які?) (які?) легенди, новели та (що?).

Тарас Шевченко – видатний представник українського романтизму. Огляд життя та творчості

5. Переклади слова рідною мовою.

губернія –	дьяк –
маляр –	кріпосний –
прислуга –	поміщик –
лотерея –	художник –

6. Переклади та прочитай.

Народився Тарас Шевченко в селі Моринці Київської губернії у багатодітній родині кріпосного селянина. Через два роки батьки Тараса переїхали до села Кирилівка, де він провів своє дитинство. Мати його померла у 1823 році (одна тисяча вісімсот двадцять третьому), того року батько одружився вдруге.

Коли Шевченку було 12 років, помер і його батько. Саме з цього періоду і починається тяжке життя хлопчика: спочатку слугував у дячка-вчителя, потім по найближчим селам у дячків-малярів. У школі дячка-вчителя Шевченко навчився грамоті, а у малярів навчився малювати. Коли Тарасу було 16 років, він потрапив до прислуги поміщика Енгельгардта у ролі кухарчука.

Енгельгард віддав Шевченка на навчання викладачу Віленського університету портретисту Яну Рустему.

7. Запиши запитання до тексту.

---

8. Переклади та прочитай.

У квітні 1838 року в Анічковому палаці проходила лотерея, у якій в якості виграшу була картина Брюллова «В. А. Жуковський». Гроші отримані від проведення лотереї пішли на викуп кріпосного Шевченка.

На знак великої поваги до Жуковського, Шевченко присвятив йому один зі своїх творів – поему «Катерина». У тому ж році Тарас Шевченко вступив до Академії

мистецтв, де став учнем та товаришем Брюллова.

Роки з 1840 по 1846 стали найкращими у житті Шевченка. У 1840 році вийшла невелика збірка віршів під назвою «Кобзар»; у 1842 році вийшли «Гайдамаки» – найбільший його поетичний твір. У 1843 році Шевченко отримав ступінь вільного художника.

У 1842 році була написана «Катерина» – єдина картина написана маслом, що зберіглася ще з часів його навчання в академії. Картина створена на тему поеми «Катерина».

9. Дай відповіді на запитання.

Де і коли проходила лотерея?

Що Шевченко присвятив В. Жуковському?

Куди вступив Шевченко?

Які роки життя були найкращими для Шевченка?

Як називалася невелика збірка віршів Шевченка?

---

10. Напиши словосполучення.

проходила (що?)

картина (кого?)

поваги (якої?)

вступив (куди?)

став (ким?)

збірка (яка?)

вірш (який?)

ступінь (який?)

написана (як?)

навчання (де?)

Військовій службі Тараса Шевченка в Оренбурзькому краї

11. Переклади рідною мовою.

військовий –

служити –

заборона –

клопотання –

служба –

експедиція –

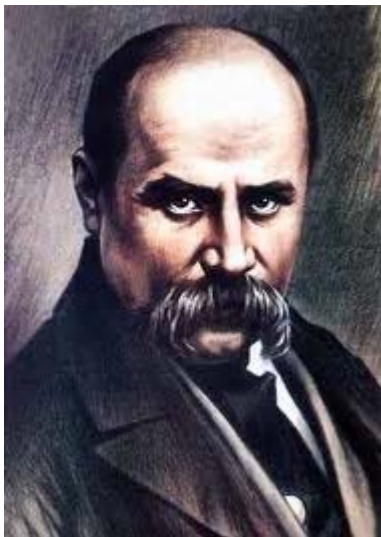
звіт –

ліплення –

повість –

автобіографія –

12. Прочитай і переклади.

У 1847 році тридцятирічний Шевченко проходить військову службу рядовим в Оренбурзькому краї, «під найсуворішим наглядом керівництва» із заборонаю писати та малювати. Шевченко просив Жуковського по клопотати, щоб йому дозволили хоча б малювати. Проте ніхто йому не зміг допомогти. Заборона малювати не була знята аж до закінчення

терміну служби.

У 1848–1849 роках Шевченко брав участь в експедиції по вивченню Аральського моря. Він малював для звіту про експедицію краєвиди Аральського узбережжя. Оскільки Тарасу не дозволено було малювати, він займався ліпленням, спробував займатися фотографуванням. У Новопетрівському Шевченко написав декілька повістей російською мовою – «Княгиня», «Художник», «Близнюки». У цих повістях дуже багато автобіографічних подробиць.

13. Утвори словосполучення за схемою.

службу (яку?)

заборонаю (чого?)

надсилає (кому?)

надсилає (що?)

листа (якого?)

експедиції (якої?)

малював (що?)

малював (для чого?)

займався (чим?)

повістей (яких?)

---

14. Дай відповіді на запитання.

У якому віці Тарас Шевченко проходить військову службу в Оренбурзькому краї?

Що забороняли робити Шевченку?

До кого звертався Шевченко з клопотанням про зняття заборони малювати?

Коли була знята заборона малювати?

У якій експедиції бере участь Тарас Шевченко?

Що він робить в експедиції?

Які повісті написав Шевченко у період заслання?

Чого було багато в цих творах?

---

15. Переклади слова рідною мовою.

граф –

зупинка –

захоплюватися –

поховати –

труна –	пил –
прохання –	мистецтво –
поезія –	віце-адмірал –

16. Переклади та прочитай.

У 1857 році Шевченка звільнили завдяки проханням віце-адмірала Академії мистецтв графа Федора Толстого та його дружини Ганни Толстої. З тривалими зупинками Тарас Шевченко повернувся по Волзі до Петербургу і тут на волі захопився поезією та мистецтвом.

Помер поет у Санкт-Петербурзі у 1861 році. Поховали його спочатку у Санкт-Петербурзі, а через 58 днів труну з пилом Шевченка, відповідно до його заповіту, було перевезено до України та поховано у Каневі.

17. Напиши запитання до тексту.

---

18. Читай.

Заповіт

Як умру, то поховайте
Мене на могилі
Серед степу широкого
На Україні милій,
Щоб лани широкополі,
І Дніпро, і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий.
Як понесе з України
У синєє море
Кров ворожу... отоді я
І лани і гори –
Все покину, і долину
До самого Бога
Молитися... а до того
Я не знаю Бога.
Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте.
І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.

19. Ознайомся з перекладами «Заповіту» іншими мовами.

Яку мову знаєш ти? Прочитай рідною мовою або тою, яку знаєш.

MY TESTAMENT

When I die, let me be buried
In my beloved Ukraine,
My tomb upon a grave-mound high,
Amid the wide-spread plain,
That the fields, the steppe unbounded,
The Dnieper's plunging shore
My eye could see, my ear could hear
The mighty river roar,
When from Ukraine the Dnieper bears
Into the deep blue sea
The blood of foes' then will I leave
These hills and fertile fields –
I'll leave them all behind and fly
To the abode of God
To sing His praise – But till that day –
I nothing know of God.
On bury me, then rise ye up
And break your heavy chains
And water with the tyrants' blood
The freedom you have gained.
And in the great new family,
The family of the free,
With softly-spoken kindly word
Remember also me.

переклав англійською Джон Вір

الموت يدركني عندما

فسيح سهبٍ وسط ألدوني
. الحبيبة اوكرائينا سهوب من

...

هضبةً على لحدي ليكن و
, كثيرة هضاب على تطلُّ
, المترامية الحقول على و
, الدنيير على و
منها أسمع و
الجبار الهدار ذلك هدير
البحر الى يحمل كيف أبصر و
. اوكرائينا اعداء دماء

...

لحدي, من انهض عندئذٍ
, الهضاب و الحقول أهجر و
الله عرش ادرك واحدة بوثة و
صلاتي اليه لأرفع.
ذلك قبل اما
الله اعرف لا فأنا.
هَبُوا ثم ألدوني
ح مطوو الأصفاد ا
البعيضة الاعداء بدماء و
الحرية رؤوا.

...

تذكروني ان تنسوا لا ثم
طيبة بكلمة
العظيمة , الجديدة أسرتكم في
الحرية أسرة!

переклав арабською Михаїл Нуайме

VERMÄCHTNIS

Wenn ich sterbe, sollt zum Grab ihr
Den Kurgan mir bereiten
In der lieben Ukraine,
Auf der Steppe, der breiten,
Wo man weite Felder sieht,
Den Dnjepr und seine Hänge,
Wo man hören kann sein Tosen,
Seine wilden Sänge.
Wenn aus unsrer Ukraine
Zum Meer dann, zum blauen,
Treibt der Feinde Blut, verlaß ich
Die Berge und Auen,
Alles laß ich dann und fliege
Empor selbst zum Herrgott,
Und ich bete... Doch bis dahin
Kenn' ich keinen Herrgott!
So begrabt mich und erhebt euch!
Die Ketten zerfetzt!
Mit dem Blut der bösen Feinde
Die Freiheit benetzt!
Meiner sollt in der Familie,
In der großen, ihr gedenken,
Und sollt in der freiten, neuen
Still ein gutes Wort mir schenken.

переклала німецькою Гедда Ціннер

La Testament

Quand je mourrai, enterrez-moi
Au milieu de nos plaines,
Sur un tertre au milieu des steppes
De ma si douce Ukraine,
Pour que je voie les champs immenses,
Les rives escarpées,
Que je puisse entendre le Dniepr
Mugir à mon côté.
Quand le fleuve, loin de l'Ukraine,
Dans la mer bleue profonde
Versera le sang ennemi,
Je quitterai ce monde,
Champs et collines... Volerai
Au royaume de Dieu
Pour prier... Mais en attendant,
Je ne connais pas Dieu.
Enterrez-moi et dressez-vous,
Brisez les fers maudits,
Arrosez votre liberté
Du sang de l'ennemi!
Et que dans la grande famille,
Délivrée de ses chaînes,
Avec des mots doux et paisibles
De moi l'on se souviene.

переклав французькою Анрі Абріль

TESTAMENTO

Cuando yo muera, enterradme
En una tumba alla arriba,
Sobre un cerro que domine
Toda mi Ucrania querida.
Que inmensos campos se vean,
Y al Dniéper con sus Colinas
Que se le vea y que se oiga
Cómo ruge y cómo grita.
Cuando el Dniéper desde Ucrania
Al mar azul lleve en clamor,
De todos sus enemigos,
La sangre, entonces yo
Dejaré campos y montes
Y he de volar hasta Dios
Para rezar. Y antes de esto
A Dios no conozco yo.
Y después de sepultarme
Alzaos, romped las cadenas,
Rociad con sangre enemiga
La libertad, que es tan vuestra.
Y a mi, en la familia nueva
No me olvidéis, acordaos
Con palabras dulces, buenas.

переклали іспанською Сесар Арконад і Федір Кельїн

SON DILEK

Ben öldükten sonra, en yüksek yerde,
Yeşil bir tepede isterim mezar,
Ukraynam görünsün hemen ilerde
Selâmlar getirsin ondan rüzgârlar.
Öldükten sonra da görmek emelim:
Boyumca ekinler başakta mıdır?
Köpüklü Dinyeperi dinlemeliyim
Ne destanlar okur, neler anlatır?
Dinyeper dökerken Karadenize
Düşman kanını bir gün Ukraynadan,
Ben kemiklerimle gelirim dize,
Seslenirim sizlere mezarımdan:
«Toprak köleleri, isyana kalkın;
Küflü zincinleri koparın artık,
Yeter emdikleri kanını halkın;
Mukaddes hakkınız sizin azatlık!»
Eğer beni bir gün hatırlarsanız
Sen günlerinde aydın geleceğin,
Aranızda adımları anarsanız:
«Mezarında rahat yatıyor...» dey in.

переклав турецькою Фахри Эрдинч

**Якими мовами ти можеш прочитати вірш Тараса Шевченка
«Заповіт»?**

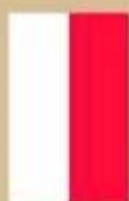
«Заповіт» Тараса Шевченка іноземними мовами
в порядку їх лексичної спорідненості до української

Заповіт
Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого,
На Вкраїні милій,
Щоб лани широконолі,
І Дніпро, і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий.
Як понесе з України
У синє море
Кров ворожу... отойді я
І лани і гори —
Все покину і полину
До самого Бога
Молитися... а до того
Я не знаю Бога.
Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте.
І мене в сем'ї великій,
В сем'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Нехлим тихим словом.

Заповелзь
Як памру я, похавайце
На Украйне милай,
Сярод стэгу на кургане,
Дзе продаку магла.
Каб нязмеранае поле,
Дняпро і абрывы
Было відна, — было чутна,
Як раве бурдывы!
Як пагоняць з Украйны
У сінце мора
Кроу варожу... Во талы я
І нывы і горы —
Усе пакіну й да самога
Бога палунаю
Маліцца... А да тых пор -
Бога я не знаю!
Пахавайце ды ўставайце,
Кайданы парвіце
І варожай злой крывею
Волю акрапіце!
І мяне у сем'ї вялікай,
У сем'ї новай, вольнай,
Не забудзьце памянуці
Добрым шхім словам.

Testament
Kiedy umrę to na wzgórze
Wnieście mi mogiłę,
Pośród stepu szerokiego
Ukrainy milej.
Aby lany rozłożyście
I brzeg Dniepru stromy
Można było widzieć, słyszeć
Jego grzmiące gromy.
Gdzie uniesie z Ukrainy
Do siniego morza
Wrazą krew... dopiero wtedy
I lany, i wzgorza -
Wszystko rzuce i ulece
Do samego Boga,
Aby modlić się... aż dotąd
Ja nie uznaję Boga.
Pochowajcie mnie i wstańcie,
I kajdany rwijcie,
I posoka, wrazą swą obmyjcie.
Wolność swą obmyjcie.
Mnie zaś w wielkiej już rodzinie,
W kraju wolnym, nowym,
Pamiętajcie wspomnieć czasem
Dobrym, cichym słowem.

Závet
Keď ja zomriem, zahrabte ma,
bratia, na mohyle,
prostred stepi širo-sirej,
v Ukrajine milej,
by úrodné lany poli,
Dneper prostred lúčin
bolo vidieť, bolo počuť,
ako reve - hučí.
Keď poniesie z Ukrajiny
do belasých morí
krv tyransku, potom i ja
rodné lany, hory,
všetko nechám, potom uznám
všemoceného boha,
- pomodím sa... No dovtedy -
ja nepoznám boha.
Pochovajte. A povstaňte,
putá zloňte smelo
a polejte slobodienku
krvou nepriateľov!
A na mňa vo veľkom rode,
v rode voľnom, novom,
pamätajte, spomeňte si
dobrym, tichým slovom.

Завешание
Как умру, похороните
На Украйне миллой,
Посред широкой степи
Выройте могилу,
Чтоб лежать мне на кургане,
Над рекой могучей,
Чтобы слышать, как бушует
Старый Днепр под кручей
И когда с полей Украйны
Кровь врагов постылых
Понесет он... вот тогда я
Встану из могилы -
Подымусь я и достигну
Божьего порога,
Помолюся... А пока
Я не знаю бога.
Схороните и вставайте,
Цепи разорвите,
Злою вражескою кровью
Волю окропите.
И меня в семье великой,
В семье вольной, новой,
Не забудьте - помняните
Добрым тихим словом.

20. Заповни таблицю про життєвий і творчий шлях Тараса Шевченка.

Рік	Події у житті або творчості письменника

Тема 8. Реалізм. Російська література XIX століття.

Олександр Сергійович Пушкін – життя та творчість.

1. Переклади рідною мовою.

освічений –	блискуче –
ліцей –	село –
домовик –	ода –
служити –	секретар –
радикальний –	влада –
популярний –	царська –
заслання –	південь –
маєток –	архів –
макет –	

2. Пригадай значення слів.

сім'я –	закінчив –
вчитися –	писати –
вірші –	поема –
ідея –	громадянський –
воля –	стосунки –
повертатися –	чудовий –
твори –	одружуватися –

3. Переклади та прочитай.

Олександр Сергійович Пушкін народився 26 травня 1799 року у Москві у дворянській сім'ї. Сім'я була дуже освіченою. До 12 років Пушкін навчався дома. Потім Олександр вчився у Царськосільському ліцеї. У 1817 році він блискуче закінчує навчання. Писати вірші почав у

13 років. Після закінчення ліцею написав вірш «Село», «Домовику», «Чаадаєву», оду «Вольність», поему «Руслан та Людмила».

Поет служив секретарем у колегії іноземних справ. Підтримував ідеї громадянської свободи, радикального ставлення до влади. Його вірші стають популярними. Царська влада відправляє Пушкіна у заслання на південь, до Одеси. Поет дуже полюбив Одесу. Тут він прожив з 1823 по 1824 роки.

Потім Пушкін повертається у маєток своєї матері Михайлівське. Там він пише багато чудових творів. Одним з них є роман «Євгеній Онєгін».

У 1831 році Пушкін одружився та переїхав до Петербургу. У ці роки він багато працював в архівах, писав твори на історичну тематику. Це «Дубровський», «Капітанська дочка», «Історія Пугачьова». Пушкін спілкувався з Белінським, Гоголем, з художниками.

8 лютого 1837 року Олександр Сергійович Пушкін стрілявся на дуелі з Дантесом, був смертельно поранений та помер 10 лютого у своєму домі у Петербурзі.

4. Побудуй словосполучення.

сім'я (яка?) вчився (де?)

закінчив (як?) закінчив (що?)

написав (що?) служить (ким?)

служить (де?) підтримує (що?)

свободи (якої?) ставлення (до чого?)

відправляє (куди?) повертається (куди?)

творів (яких?) працював (де?)

---

5. Побудуй речення за моделлю.

(Що?) була дуже (якою?).

До 12 років (хто?) вчився (де?).

Писати (що?) почав (коли?).

(Хто?) служить (ким?) (де?).

(Чиї?) вірші стають (якими?).

(Яка?) влада відправляє (кого?) (куди?).

(Коли?) він багато працював (де?), писав (що?) (на які?) теми.

---

6. Дай відповіді на запитання.

Коли народився О. Пушкін?

Якою була сім'я О. Пушкіна?

Де навчався О. Пушкін до 12 років?

Коли О. Пушкін почав писати вірші?

Де служив О. Пушкін?

Скільки О. Пушкін прожив в Одесі?

Де О. Пушкін почав писати роман «Євгеній Онегін»?

Як загинув О. Пушкін?

---

7. Згадай значення слів.

роман –	проза –
вірші –	герой –
підкреслити –	час –
жінка –	матеріал –
зображено –	реалістичний –

8. Переклади рідною мовою.

реалістичний –	соціально–психологічний –
образ –	національний –
характер –	ідеал –
широкий –	побутовий –
культурний –	поважати –
протиставлення –	уклад –

9. Переклади та прочитай.

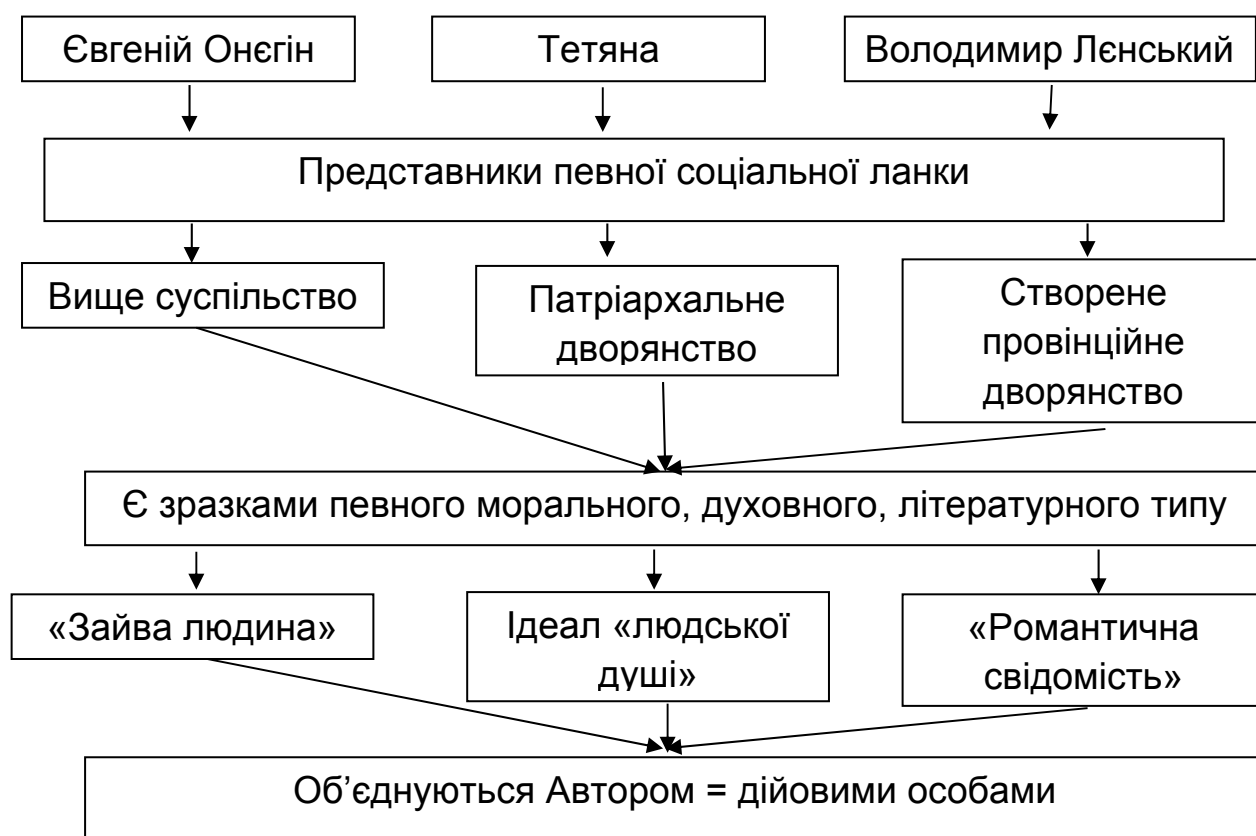
«Євгеній Онегін» – це один з перших російських реалістичних романів соціально-психологічного напрямку. Роман цей написано не прозою, а віршами. Роман має таку ж назву, що й ім'я головного героя. Цим Пушкін підкреслив

особливе значення персонажа. В образі Євгенія Онегіна він хотів показати образ героя того часу. Ще одна важлива ідея – це показати національний характер російської героїні. Тетяна не тільки «росіянка душою», але й ідеал жінки.

Роман охоплює значний життєвий матеріал. У ньому зображено у всіх подробицях соціальний, побутовий та культурний устрій усього російського суспільства початку 19 століття.

В основі твору лежить основна проблема тогочасного суспільства. Автор показує протиставлення у суспільстві. Одні поважають національні традиції, а інші поважають європейські традиції.

Основними героями твору є Євгеній Онегін, Тетяна Ларіна, Володимир Ленський.

10. Постав і запиши запитання до підкреслених слів.

---

11. Побудуй речення за моделлю.

Роман (який?) написано (як?).

В образі (кого?) він хотів показати (кого?).

(Що?) охоплює (який?) життєвий матеріал.

В основі (чого?) лежить (яка?) проблема (чого?).

(Хто?) показує (що?) (де?).

---

12. Добери близькі за значення слова (синоніми).

герой –

зображувати –

подробиці –

твір –

автор –

поважати –

13. Добери слова протилежні за значенням (антоніми).

важлива –

широкий –

основна –

поважають –

головний –

14. Дай відповіді на запитання.

Прозою чи віршами написано роман «Євген Онегін»?

На честь кого названо роман?

Що показав О. Пушкін в образі Євгена Онегіна?

Яке протиставлення зображає О. Пушкін у романі?

Назви головних героїв роману.

15. Заповни таблицю про життєвий і творчий шлях Олександра Пушкіна.

Рік	Події у житті або творчості письменника

Тема 9. Михайло Лермонтов – російський поет, прозаїк, драматург. Життя та творчість.

1. Згадай значення слів.

література –	прозаїк –
поет –	бабуся –
освіта –	університет –
активний –	служити –
веселий –	дуель –

2. Переклади рідною мовою.

гордість –	відставний –
офіцер –	юнкер –
гвардійський –	корнет –
гусар –	полк –
світський –	компанія –
вороги –	галасливий –
уїдлиий –	

3. Переклади та прочитай.

Михайло Юрійович Лермонтов – гордість російської літератури, російський поет, прозаїк, драматург – народився у 1814 році у сім'ї відставного офіцера. Рано втратив матір. Виховувався бабусею.

Отримав домашню освіту. Потім вступив до Московського університету. Провчився там лише два роки. Лермонтов

10 листопада 1832 року вступив до школи гвардійських юнкерів та підпрапорщиків.

Закінчив у листопаді 1834 року школу у званні корнета. Лермонтова було приписано до гусарського полку у Царському Селі.

Лермонтов веде активне світське життя, стає душею компанії, проводить багато часу з друзями. За вірш присвячений смерті Пушкіна Лермонтова було відправлено служити на Кавказ. Цей край дуже сподобався поету. Саме в цей час він пише поему «Мцирі», роман «Герой нашого часу» та багато інших творів.

Лермонтов був гострим на язик, уїдлигим, веселим. Любив галасливі компанії. У нього було багато друзів і стільки ж ворогів.

У 1841 році Лермонтова вбили на дуелі.

4. Постав запитання до підкреслених у тексті слів.

---

5. Утвори словосполучення за схемою.

гордість (чого?)

офіцера (якого?)

провчився (скільки?)

присвячене (чому?)

служив (де?)

компанії (які?)

вступає (куди?)

життя (яке?)

веде (що?)

відправлено (куди?)

полюбився (кому?)

---

6. Побудуй речення за моделлю.

Михайло Лермонтов народився (коли?) у сім'ї (якій?).

Отримав (яку?) (що?).

(Кого?) було приписано (куди?) (де?).

Лермонтов веде (яке?) життя, стає (ким?), проводить (скільки?) часу (з ким?).

У (кого?) було (скільки?) (кого?) та (скільки?) (кого?).

---

7. Дай відповіді на запитання.

Хто такий М. Лермонтов?

Коли він народився?

Хто виховував Михайла Лермонтова?

Де навчався М. Лермонтов?

Чому М. Лермонтова було відправлено служити на Кавказ?

Чи сподобався Кавказ поету?

Якою людиною був Михайло?

Які ти знаєш твори Михайла Лермонтова?

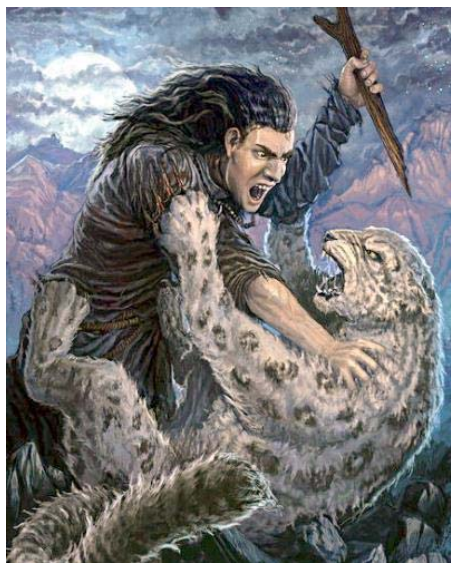
8. Згадай і запиши значення слів.

поема –	ставлення –
війна –	ідея –
життя –	свобода –
мир –	вік –
занепокоєння –	битва –
ідеал –	сила –

9. Переклади рідною мовою.

вголос –	улюблений –
вільнолюбний –	мусульманський –
християнство –	покоління –
доля –	стверджуватися –
поразка –	вірність –
монастир –	сповідуючи –
гинучи –	пронизливий –

10. Переклади та прочитай.

«Мцирі» – улюблений твір Лермонтова. Він із задоволенням читав його вголос. «Мцирі» – це поема.

Поема улюблений жанр Лермонтова. Він написав близько тридцяти поем.

«Мцирі» – це поема про вільнолюбного горця, що сповідував мусульманську віру та гинув далеко

від батьківщини у християнському монастирі.

У поемі виражено ставлення Лермонтова до кавказької війни та до долі молодих людей свого покоління.

Ідеї життя та волі пронизують твір. Стверджується активне ставлення до життя, повнота його, вірність ідеалу свободи навіть у трагічних умовах поразки.

Поема Лермонтова з одним героєм. Це молодий горець, якого у шестирічному віці було захоплено у полон російським генералом. Усе його недовге життя пройшло за стінами монастиря. «Життя, сповнене тривоги» протиставляє Мцирі «життю у полоні», «Чудовий світ небезпек та битв» – «задушливим кельям та молитвам». Своїм ідеалам він залишається вірним до кінця. І у цьому його моральна сила. Шлях на Батьківщину, спроба віднайти «рідну душу» стає єдиною можливістю для існування.

Образ Мцирі складний: це і бунтар, і чужоземець, і сирота, що мріє про домівку, і втікач, і юнак.

11. Добери слова близькі за значенням (синоніми).

недовгий –

тривога –

бунтівник –

юнак –

чудовий –

---

12. Побудуй речення за моделлю.

(Хто?) (як?) читав її (як?).

(Що?) життя та волі пронизують (що?).

Поема (кого?) з одним (ким?).

Усе його (яке?) життя пройшло (де?).

(Яким?) ідеалам (хто?) залишається вірним (як?).

---

13. Доберіть слова протилежні за значенням (антоніми).

улюблений –

вголос –

молодий –

життя –

воля –

вірність –

---

14. Утвори словосполучення за схемою.

твір (який?)

читав (як?)

ідеї (чого?)

ставлення (до чого?)

умовах (яких?)

протиставляється (чому?)

віднайти (що?)

написано (скільки?)

висловлено (що?)

пронизує (що?)

вірність (чому?)

пройшла (де?)

вірний (чому?)

стає (чим?)

---

15. Дай відповіді на запитання.

Назви улюблений твір М. Лермонтова?

Скільки поем написав М. Лермонтов?

Про кого поема «Мцирі» М. Лермонтова?

Скільки героїв у поемі?

Хто такий мцирі?

Тема 10. Микола Гоголь – представник української школи в російській літературі.

1. Згадай значення слів.

сім'я –	поміщик –
дитина –	переїздити –
грати – –	збірник –
поема –	драматичний –

2. Переклади рідною мовою.

губернія –	училище –
гімназія –	здатність –
малювання –	вивчення –
словесність –	посереднє–
чиновник –	театр –
п'єса –	

3. Переклади та прочитай.

Микола Гоголь народився 20 березня 1809 року у селі Сорочинці Полтавської губернії в сім'ї поміщика.

Гоголь був третьою дитиною. Усього в сім'ї було 12 дітей.

Навчався Гоголь у Полтавському училищі. Потім вступив до Ніжинської гімназії.

У шкільні роки письменник не

відрізнявся особливими здібностями у навчанні. Добре він навчався тільки на уроках малювання та російської словесності. Писати у нього виходило лише не дуже добрі твори.

У 1828 році письменник переїздить до Петербургу. Він служить чиновником, грає у театрі, займається літературою.

Найголовнішими творами Гоголя вважаються збірник «Вечори на хуторі побіля Диканьки» та найвеличніша поема «Мертві душі» і повість «Тарас Бульба».

Ще з дитинства письменник захоплювався театром. Він пише п'єси для театру. Найвідомішим драматичним твором Гоголя стала п'єса «Ревізор».

Помер письменник 21 лютого 1852 року у Римі.

4. Утвори словосполучення за схемою.

(якою?) дитиною

роки (які?)

здібностями (якими?)

уроки (які?)

вивчення (чого?)

захоплювався (чим?)

пише (що?)

п'єси (які?)

словесності (якої?)

переїздить (куди?)

служить (ким?)

грає (де?)

займається (чим?)

творами (якими?)

поема (яка?)

---

5. Добери слова близькі за значенням (синоніми).

навчатися –

письменник –

служити –

грати –

захоплюватися –

писати –

здібності –

---

6. Добери слова протилежні за значенням (антоніми).

добрий –

відомі –

не відрізнятися –

вечір –

---

7. Дай відповіді на запитання.

Коли народився М. Гоголь?

Скільки всього було дітей у сім'ї М. Гоголя?

Де навчався Микола Гоголь?

Чим любив займатися М. Гоголь у школі?

Ким служив М. Гоголь у Петербурзі?

Які ти знаєш твори Миколи Гоголя?

Які ти знаєш драматичні твори М. Гоголя?

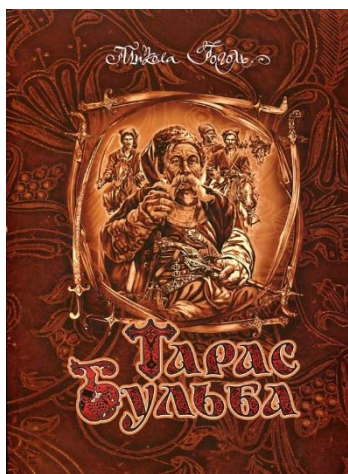
8. Згадай значення слів.

повість –	епоха –
мешканці –	батьківщина –
син –	улюблений –
ніжний –	

9. Переклади рідною мовою.

національний –	визвольний –
боротьба –	козак –
захоплений –	війська –
заможний –	завойовники –
патріоти –	організувати –
захисник –	продовжувач –
мужньо –	тортури –
терпить –	витончений –
зрадити –	вбити –

10. Переклади і прочитай.

У 1835 році М. Гоголь пише повість «Тарас Бульба». Письменник описує епоху національно-визвольної боротьби українського народу. Тарас Бульба був козаком. Він жив в Україні. У ті далекі часи Україна була захоплена польськими та литовськими військами. Деякі заможні мешканці України перейшли на бік завойовників. Тарас Бульба та інші патріоти своєї Батьківщини

організували Запорізьку Січ і боролися проти загарбників.

В образі Тараса Бульби автор зобразив справжнього захисника своєї батьківщини. Він був сильним, мужнім, хоробрим воїном. У нього було двоє синів – Андрій та Остап. Тарас їх дуже любив. Але більш за все він любив свою Батьківщину. За неї він ладен був померти.

Остап був улюбленим сином Тараса. У ньому він бачив продовжувача своєї справи. Остап мужньо терпить усі тортури ворогів та гине як герой.

Андрій був більш ніжним та витонченим. Він зрадив свій народ. Тарас вбиває за це свого сина Андрія.

11. Побудуй речення за моделлю.

Тарас Бульба був (ким?).

Він жив (де?).

Деякі (які?) мешканці України перейшли (куди?) (кого?).

В образі (кого?) автор зобразив (якого?) захисника (чого?).

(Хто?) був (яким?) сином (кого?).

Тарас убив (кого?).

---

12. Обери правильний варіант.

Яким був Тарас Бульба?

Сильним
Боягузливим
Слабким
Патріотом
Захисником
Ніжним
Воїном

13. Дай відповіді на запитання.

Коли М. Гоголь написав свою повість «Тарас Бульба»?

Ким був Тарас Бульба?

Де він жив?

Проти кого воював Тарас Бульба?

Скільки було дітей у Тараса Бульби?

Як звали синів Тараса Бульби?

Хто був улюбленим сином Тараса Бульби?

Хто зрадив свій народ?

Кого убив Тарас Бульба?

Тема 11. Антон Чехов – письменник-лікар.

Життя і творчість.

1. Згадай значення слів.

талановитий –	професія –
великий –	світова –
брат –	батько –
співати –	університет –
лікар –	оповідання –
хвороба –	церковний –

2. Переклади рідною мовою.

драматург –	академік –
класика –	купець –
лавка –	хор –
медичний –	репетитор –
гуморески –	вишневий –
сад –	чайка –

3. Переклади та прочитай.

Антон Павлович Чехов (1860–1904) – великий російський письменник, талановитий драматург, академік, лікар за професією. Найголовніше у його творчості, що переважна більшість його творів стали класикою світової літератури, а його п'єси ставляться у театрах всього світу.

Народився 17 січня 1860 року у місті Таганрог у сім'ї купця. З самого дитинства разом з братами Антон

допомагав батькові у його лавці. У дитинстві Чехов співав у церковному хорі. Навчався у грецькій школі-гімназії. Потім Антон Павлович розпочав навчання в університеті Москви на медичному факультеті. Після чого займався медичною практикою. Грошей не вистачало і він відпрацьовував репетитором, співпрацював з журналами, писав короткі гуморески.

Вперше оповідання Чехова були видані у 1884 році. Це були «Казки Мельпомени». Чехов також писав оповідання для дітей. Це оповідання про собак: «Каштанка», «Білолобий».

Через хворобу вимушений був переїхати жити до Ялти. Там він пише п'єси «Вишневий сад», «Три сестри», «Дядя Ваня», «Чайка».

Помер письменник у 1904 році у Германії.

4. Утвори словосполучення за схемою.

письменник (який?)

драматург (який?)

стали (ким?)

допомагав (кому?)

допомагав (де?)

займається (чим?)

не вистачало (чого?)

відпрацьовував (ким?)

співпрацював (з ким?)

писав (що?)

---

5. Склади речення за схемою.

Антон Павлович Чехов – (який?) письменник, талановитий (хто?), (хто?), лікар (який?).

(Коли?) разом (з ким?) Антон допомагав (кому?) (де?).

У дитинстві (хто?) співав (у якому?) хорі.

(Хто?) також писав (що?) (для кого?).

(Коли?) оповідання (кого?) були видані у 1884 році.

---

6. Постав запитання до підкреслених у тексті слів.

---

7. Дай відповіді на запитання.

Хто такий Антон Чехов?

У якій сім'ї народився А. Чехов?

Кому він допомагав з ранніх років?

Де у дитинстві співав Антон Чехов?

Де навчався Антон Чехов?

Якою була професія письменника?

Яку назву мали перші оповідання Антона Чехова?

Як називалися оповідання для дітей Антона Чехова?

Назви твори Антона Чехова?

---

8. Згадай значення слів.

опис –	персонаж –
оповідання –	характер –
селяни –	купці –
поміщики –	гімназисти –
лікар –	чиновник –
поведінка –	створити –

9. Переклади рідною мовою.

дрібниця –	психологія –
відомий –	події –
акцент –	побут –
внутрішній –	емоційний –
зміст –	традиція –
новели –	взаємозв'язки –
обставини –	статус –

10. Переклади і прочитай.

Антон Павлович Чехов є одним з найвідоміших та найталановитіших драматургів світу. Він створив близько 900 найрізноманітніших творів. Він не описував якісь важливі події у житті героїв. Чехов завжди робив акцент на детальному описі побуту персонажів, і таким чином розповідав про внутрішній світ героїв та про емоційний зміст їхнього життя.

Антон Чехов писав оповідання. За традицією оповідання Чехова називають новелами. В оповіданнях Чехова характер героя розкривається у його взаємозв'язках з іншими персонажами, через опис різноманітних побутових життєвих обставин, дрібниць. Герої оповідань Чехова – це селяни, купці, поміщики, гімназисти, лікарі, чиновники. Письменника цікавить не стільки соціальний статус персонажів, скільки їх поведінка, психологія, їх людське єство.

11. Постав запитання до підкреслених у тексті слів.

---

12. Добери слова близькі за значенням (синоніми).

відомий –

талановитий –

персонажі –

опис –

різноманітні –

---

13. Добери слова протилежні за значенням (антоніми).

відомі –

детально –

говорити –

внутрішній –

цікавить –

---

14. Побудуй речення за моделлю.

(Хто?) не описував якість (які?) (що?) у житті (кого?)

Чехов (як?) робив (що?) на (який?) опис (чого?) (кого?)

(Хто?) писав (що?)

(Як?) оповідання (кого?) називають (як?)

Герої (яких?) оповідань – це (хто?)

---

15. Дай відповіді на запитання.

Кого цінував Антон Чехов з українських письменників?

Де навчався письменник?

Коли відбулася подорож до острова Сахалін?

Які твори написав Антон Чехов?

---

16. Заповни таблицю про життєвий і творчий шлях Антона Чехова.

Рік	Події у житті та творчості письменника

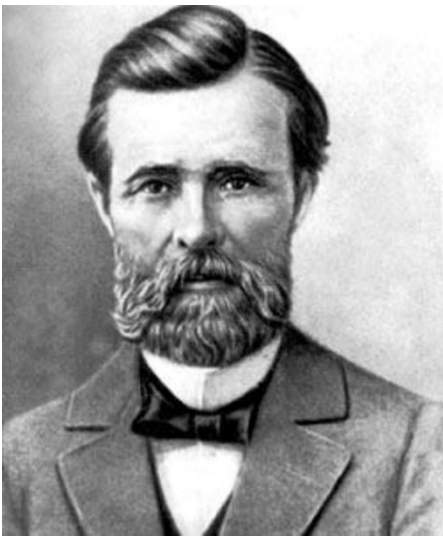

Тема 12. Іван Нечуй-Левицький – представник українського реалізму.

1. Згадай значення слів.

священик –	народний –
школа –	семінарія –
створювати –	хвороба –

2. Переклади та прочитай.

Іван Нечуй-Левицький народився у містечку Стеблів у 1838 році у сім'ї сільського священика. Навчався у сільській школі, у 1847 році вступив до Богуславського духовного училища, яке закінчив у 1853 році і у якому викладав поки не вступив до духовної академії.

У 1853 році Іван Левицький вступив до Київської духовної семінарії, яку закінчив у 1859 році. Через хворобу вимушений був повернутися додому, де працював вчителем.

У 1861 році вступив до Київської духовної академії, яку закінчив у 1865 році. Отримав призначення і працював вчителем російської словесності у Полтавській духовній семінарії, потім у гімназіях Калиша, Седлеця, Кишинєва.

Іван Нечуй-Левицький був переконаним українофілом, і вважав, що створювати книжну українську мову потрібно на народній основі. Останні дні свого життя провів у київському притулку для старих, де помер 15 квітня 1918 року. Похована Івана Нечуя-Левицького на Байковому кладовищі.

принципи літературного відображення буденності. Він вважав, що письменник повинен відобразити реальне життя свого часу у всій повноті його проявів, відобразити різнобічно та яскраво, але у той же час реалістично, правдиво, все, що його оточує.

Саме Іван Нечуй-Левицький вперше в українській літературі показав реальне життя фактично усіх прошарків населення: селян, робітників, поміщиків, духовенства, інтелігенції.

Письменник вийшов далеко за межі тем, традиційних для української літератури того часу, створивши епічні полотна як з життя найбідніших прошарків населення, так і аристократії, а також вперше зобразив «новий тип» людини України.

Багато хто з літературознавців вважає, що творчість Івана Нечуя-Левицького не тільки збагатила українську літературу, але й у значній мірі прискорила її розвиток.

5. Добери слова близькі за значенням (синоніми).

відобразив –

письменник –

реальний –

кордони–

виключно –

вважав –

---

6. Добери слова протилежні за значенням (антоніми).

розширив –

свято –

бідний –

привнести –

прискорити –

Вперше (що зробив?) «(який?) тип» людини (чого?).

---

9. Дай відповіді на запитання.

Коли народився Іван Нечуй-Левицький?

Де навчався письменник?

Ким працював Іван Нечуй-Левицький після закінчення Київської духовної академії?

Що відображав Іван Нечуй-Левицький у своїй творчості?

Що переклав українською мовою Іван Нечуй-Левицький?

Життя кого зображав у своїх творах Іван Нечуй-Левицький?

---

10. Заповни таблицю про життєвий і творчий шлях Івана Нечуя-Левицького.

Рік	Події у житті та творчості письменника

Михайло Старицький та розквіт українського театру кінця XIX століття

11. Переклади рідною мовою.

поміщик –	сирота –
репертуар –	гурток –
труппа –	вдосконалюватися –
фрагмент–	значний –
повіт –	роль –

12. Переклади та прочитай.

Народився Михайло Старицький 2 грудня 1840 року у селі Клещинці Золотоносського повіту на Полтавщині у сім'ї дрібного поміщика.

Навчався у Полтавській гімназії. Коли йому було 8 років, помер його батько, а у 1852 році померла мати, і Михайло залишився сиротою. Михайло Старицький залишився на утриманні свого дядька В. Лисенка.

Продовжив навчання в університетах Харкова та Києва, у 1865 році закінчив Київський університет.

У 1864 році Михайло Старицький починає виступати у театральних гуртках.

У 1882 році він організував разом з М. Л. Кропивницьким першу українську професійну театральну трупу. У 1885–1891 роках керував власною трупою.

Значну частину репертуару молодого театру склали твори самого М. Старицького, а також М. Кропивницького та І. Тобілевича. Музику до багатьох вистав писав Микола Лисенко, він же працював з хором та оркестром, допомагав акторам вдосконалюватися у виконанні вокальних фрагментів ролей.

«За двома зайцями» – найвідоміша п'єса Михайла Старицького, що неодноразово ставилася у багатьох театрах України, а у 1961 році було знято однойменний фільм, що став хітом.

Помер Михайло Старицький 14 квітня 1904 року. Поховано письменника у Києві на Байковому кладовищі.

13. Постав запитання до виділених у тексті слів.

---

14. Побудуй речення за моделлю.

Продовжив (що?) в університетах (чого?).

(Коли?) він організував (як?) з М. Л. Кропивницьким (яку?) професійну театральну трупу.

У 1885–1891 роках керував (якою?) (чим?).

(Хто?) працював (з чим?), допомагав (кому?) вдосконалюватися (у чому?) вокальних фрагментів (чого?).

(Коли?) було знято (який?) фільм, що став хітом.

---

15. Добери слова близькі за значенням (синоніми).

неодноразово –

вдосконалювався –

повіт –

фрагмент –

п'єса –

гімназія –

---

16. Добери слова протилежні за значенням (антоніми).

власний –

значний –

відомий –

дрібний –

багато –

допомагав –

---

17. Утвори словосполучення за схемою.

поміщика (якого?) –

помер (хто?) –

сиротою (яким?)

на утриманні (кого?) –

продовжив (що?) –

виступав (де?) –

трупу (яку?) –

частина (яка?) –

писав (що?) –

Тема 13. Іван Франко – теоретик і практик «наукового реалізму».

1. Згадай значення слів.

письменник –	поезія –
науковий –	проза –
духовний –	освіта –
моральний –	письменник –
казка –	поема –
народна творчість –	

2. Переклади рідною мовою.

коваль –	реалізм –
економіст –	соціолог –
селянин –	революціонер –
каменярь –	перехресний –

3. Переклади і прочитай.

Іван Якович Франко – поет, прозаїк, драматург, вчений, етнограф, історик, філософ, соціолог, економіст, журналіст, перекладач, народився у селі Нагуєвичі у сім'ї коваля. Його батько хотів дати сину гарну освіту. Іван Франко навчався у школі. Потім у Дрогобицькій гімназії. Франко був талановитою дитиною. Багато читав книжок. Улюбленими письменниками Франка були Маркіан Шашкевич та Тарас

Шевченко.

Восени 1875 року Іван Франко став студентом Львівського університету. Потім навчався у Чернівецькому та Віденському університетах. Першими творами письменника були вірші. Потім починає писати прозу, п'єси, наукові статті. У своїх віршах Франко писав про Батьківщину, свободу, красу рідної природи, про кохану жінку, про тяжку працю селянина та робітника.

Найвідомішими творами письменника стали: поезії «Вічний революціонер», «Каменярь», «Тюремні сонети», збірка поезій «Зів'яле листя», повість «Захар Беркут», роман «Перехресні шляхи», поема «Мойсей».

4. Постав запитання до виділених у тексті слів.

---

5. Закінчи речення.

Іван Франко народився _____

Франко був _____

Першими творами письменника _____

Іван Франко писав _____

---

6. Дай відповіді на запитання.

Що Ви дізналися про Івана Франка?

Які він писав твори?

Про що писав Іван Франко?

---

7. Побудуй речення за моделлю.

(Хто?) писав (про що?)

Іван Франко (що робив?) у школі?

(Хто?) багато читав (чого?)

---

8. Переклади і прочитай.

Іван Франко любив своїх чотирьох дітей. Часто розповідав їм казки. Малюки люблять тварин. Саме тому тварини у казках розмовляють, думають та поводяться як люди.

Франко написав 19 казок. Об'єднав їх у книгу «Коли звірі розмовляли». За жанром це літературні казки. Літературна казка – це

написана відомим автором казка. Найвідомішою казкою Франка стала казка «Фарбований лис».

9. Побудуй речення за моделлю.

Іван Франко любив (кого?)

(Хто?) люблять (кого?)

Об'єднав (що?) у книгу

Казка «Фарбований Лис»

10. Переклади рідною мовою.

хитрий –	спритний –
гордий –	вихвалятися –
курник –	базар –
бочка –	поприлипати –
фарба –	непомітно –
врятуватися –	цар –
шкіра –	концерт –
колючки –	хутро –
ревли –	завивали –
розірвати –	

11. Прочитай та переклади.

Жив собі у лісі Лис Микита. Він був хитрим, спритним, гордим. Він вихвалявся перед друзями. Сказав, що серед білого дня вкраде на базарі курку. Непомітно підкрався до курника і схопив курку. Але коли вискочив на вулицю, його почули собаки і кинулися до нього.

Лис побачив бочку з фарбою і стрибнув у неї. Собаки його не помітили і не здогадалися, де він. Лис врятувався. Але фарба так і не змила з його хутра, як він не намагався її витерти. Став він синього кольору, та ще й колючки попримлипали до нього.

Тварини його лякалися та розбігалися навіть. А Лис Микита подумав, що не все так погано. Він вирішив обманути усіх.

Лис Микита взяв собі нове ім'я – Гостромисл і призначив царем всіх тварин.

Жили тварини з новим царем, як і без нього. Хто, що спіймав, те й їв; кого спіймали, той гинув, а хто втік, той і радів. Але всіх це влаштовувало. Оскільки у них був такий мудрий та не схожий на інших тварин цар.

Лис Микита доглядав своє хутро. Він зовсім не хотів втратити своє синє хутро.

Пройшов рік. Тварини вирішили влаштувати великий концерт. Ведмеді ревли басом, вовки завивали соло. Молоді лисички у народному вбранні затягли тоненькими тенорами. Цар не зміг встояти. Він підняв морду догори і завив. Усі одразу впізнали Лиса. Тварини накинулися на Лиса та розірвали його.

12. Дай відповіді на запитання.

Хто головний герой казки?

Чому Лис Микита став синього кольору?

Що зробили тварини, коли побачили Лиса?

Ким призначив себе Лис Микита?

Чому тварини розірвали Лиса Микиту?

---

13. Обери правильну відповідь.

Яким був Лис Микита	хитрим
	добрим
	спритним
	веселим
	гарним
	гордим
	брехуном
справедливим	

14. Утвори словосполучення за схемою.

вихвалявся (перед ким?)

вистрибнув (куди?)

впав (куди?)

врятувався (від кого?)

став (яким?)

лякалися (кого?)

обманув (кого?)

призначив (ким?)

підняв (що?)

забули (про що?)

розірвали (кого?)

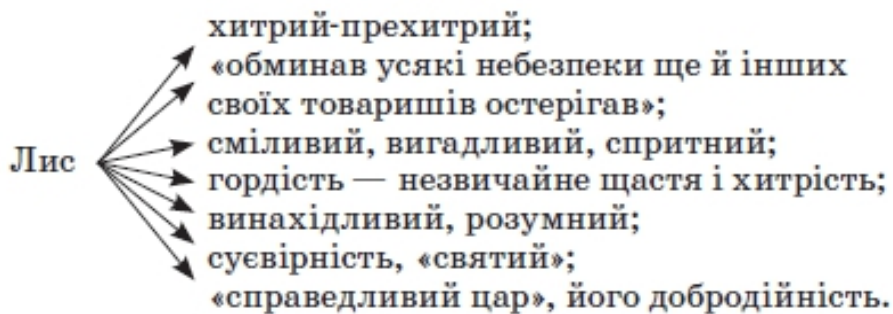
15. Переклади рідною мовою.

хитрий –	розумний –
брехня	постраждати –
викриття –	міфологія –

16. Переклади і прочитай.

У казці Іван Франко використав український та світовий фольклор, міфологію. Лис був хитрим та розумним. Але хотів обманути всіх. А брехня завжди викривається. Через це Лис і постраждав.

17. Опиши Лиса Микиту за допомогою схеми.

Поема «Мойсей»

18. Переклади рідною мовою.

створити –	найвеличніший –
філософський –	пророк –

19. Згадай значення слів.

поема –	література –
біблійний –	легенда –

20. Переклади і прочитай.

У 1905 році Іван Франко створив поему «Мойсей». Це найвеличніший твір української літератури. Поема «Мойсей» – філософська поема. В основі лежить біблійна легенда про Мойсея. Тема поеми – смерть пророка. Його народ відвернувся від нього.

21. Згадай та скажи.

Що ти знаєш про Біблію?

Хто такий Мойсей?

Що він зробив для свого народу?

---

22. Переклади слова рідною мовою.

пролог –	тяжкий –
майбутнє –	єврейський –
пустеля –	у пошуках –
віра –	обурюватися –
втілення –	покоління –
супротивник –	кущ –
король –	виконавець –

добувати –	покарання –
гинути –	підтримка –
допомога –	спускатися –
покарання –	шукати –
пояснювати –	мріяти –
сумніватися –	

23. Згадай значення слів.

поема –	автор –
народ –	героїчний –
казка –	дерева –
птахи –	тварини –
любити –	тиша –
шлях –	

24. Переклади і прочитай.

Поема «Мойсей» починається прологом. Автор розповідає про героїчне минуле свого народу. Він описує тяжкі дні свого народу і вірить у його прекрасне майбутнє.

Мойсей сорок років водив єврейський народ по пустелі у пошуках «обіцяної земля». Люди втратили віру і почали обурюватися. Але Мойсей вірив у здійснення світлої мрії. Молоде покоління не хоче йти за пророком. Супротивниками Мойсея стали Датан і Авірон. Вони налаштували народ проти пророка.

Мойсей звертається до свого народу. Він каже, що здійснює волю Божу. Він хоче вивести їх з рабства. Він розповідає їм казку про те, як

дерева обирали собі короля. Жодне дерево не погодилося бути королем, оскільки були зайняті власними справами. І тільки кущ терену погодився. Кущ сказав, що буде допомагати деревам, птахам та тваринам. І буде гинути за них.

Дерева, птахи, тварини – це народи земля, а король – це виконавець Божої волі. Але народ не послухав пророка. Вони мають понести покарання.

Авірон і Датан пропонують вигнати Мойсея. Але ніхто не зміг це зробити. Мойсей дуже любить свій народ. Він вирішує піти сам і віднайти обіцяну землю, щоб привести туди свій народ.

Мойсей багато звертається до Бога. Просить у нього підтримки і допомоги. Але навкруги тільки тиша. Мойсей сумнівається чи вірний він обрав шлях. До нього з небес спускається Бог та пояснює навіщо Мойсей повів єврейський народ шукати кращу землю. Шлях народу – це шлях духовного зросту. Мойсей сумнівався, тому йому не побачити обіцяну землю. Але його народ побачить вірний шлях.

25. Постав запитання до тексту.

---

26. Утвори словосполучення за схемою

водив (кого?)

шукав (що?)

вірив (чому?) (кому?)

вивести (звідки?)

розповідає (що?)

обирали (кого?)

зайняті (чим?)

росли (як?)

не послухав (кого?)

очікувало (що?)

привести (кого?)

звертається (до кого?)

сумнівався (у чому?)

не побачити (чого?)

---

27. Побудуй речення за моделлю.

(Хто?) розповідає (про що?).

До нього (звідки?) спускається (хто?).

(Хто?) повів (кого?).

---

28. Добери слова близькі за значенням (синоніми).

допомога –

йти –

говорити –

Тема 14. Реалізм ХХ століття. Загальна характеристика.

1. Переклади рідною мовою.

яскравий –	розквіт –
культура –	срібний –
мистецтво –	з'явилися –
стиль –	групування –
селянин –	напружений –
жанр –	повість –
твори –	багряна –
пожежа –	заграва –
гроза –	захід –

2. Переклади і прочитай.

Реалізм у російській літературі

Кінець ХІХ – початок ХХ століття був часом яскравого розквіту російської культури. Цей час ще називають «срібним віком». У науці, літературі, мистецтві з'являються нові групування та стилі.

Основними темами творів були теми про життя та творчість, про добро та зло, про природу людини. Також письменників цікавила релігійна тематика.

Основним образом у творах реалістів початку ХХ століття був образ селянина. Часто письменники використовували жанр повісті. Сюжети творів були напруженими (критичними, гострими). Також зустрічалися образи заграви, пожежі, багряної зорі, грози, заходу.

Після революції багато письменників емігрували в інші країни.

Найвідомішими письменниками російської літератури початку ХХ століття були Володимир Маяковський, Сергій Єсенін, Анна Ахматова, Михайло Шолохов, Михайло Булгаков, Марина Цветаєва.

3. Постав запитання до тексту.

---

4. Побудуйте речення за моделлю.

(Де?) з'являються (що?).

(Кого?) цікавила (що?).

Кінець XIX – початку XX століття був (чим?) яскравого розквіту (чого?).

(Що?) називають (як?).

Реалізм в українській літературі

5. Переклади рідною мовою.

поведінка –

душевні –

переживання –

почуття –

персонажі –	інтелігенція –
військові –	вигадували –
стосунки –	суспільство –
природа –	захисник –
нещасний –	кінодраматургія –

6. Переклади і прочитай.

В українській літературі розвивається реалізм нового типу. Письменники пояснюють поведінку героїв, описують душевні переживання, почуття персонажів. Автори намагаються точно розповісти про життя народу. Вони замислюються над ставленням людини та суспільства, людини і природи. Письменники хотіли показати справедливий світ, ідеал людини захисника бідних, нещасних.

Основними образами були селяни, робітники, інтелігенція, військові. Письменники використовували усі літературні жанри і вигадували нові. Найцікавішими були жанри кінодраматургії.

Відомим письменниками української літератури початку ХХ століття були Володимир Винниченко, Валеріан Підмогильний, Євген Плужник, Григорій Косинка та інші.

7. Постав запитання до тексту.

---

8. Побудуй речення за моделлю.

(Де?) розвивається (що?)

Письменники пояснюють (що?) (кого?)

(Хто?) намагаються (як?) розповісти (про що?)

(Якими?) були жанри (чого?)

Реалізм у французькій літературі ХХ століття

9. Перекладіть рідною мовою.

напрямок –	рух –
рубіж	епоха –
революція –	війна –
поповнитися –	бідні –
бродяги –	злочинці –
жахи –	смерть –
насилля –	

10. Переклади і прочитай.

Французька література кінця ХІХ – початку ХХ століття показувала напрямок руху усій світовій літературі.

час (чого?)

описували (що?)

розуміння (яке?)

поповнилося (чим?)

жанр (чого?)

Тема 15. Творчість Антуана де Сент-Екзюпері.

1. Згадайте значення слів.

батько –	хлопчик –
мати –	навчався –
школа –	мистецтв –

2. Переклади рідною мовою.

католицький –	пансіон –
витончений	аеропорт –
керівник –	пощастило –
ніжний –	дитина –
грав –	скрипка –
армія –	авіація –

3. Переклади і прочитай.

Народився Антуан до Сент-Екзюпері 29 червня 1900 року у Ліоні. Батько помер. Хлопчика виховувала мати. Він дуже любив свою матір і все життя писав їй ніжні листи.

Антуан був веселою дитиною, малював, грав на скрипці. Вчився у школі Ла-Мана. Потім навчався у швейцарському католицькому пансіоні, у Школі витончених мистецтв Парижа.

Потім Антуан служив в армії пілотом. Через декілька років Екзюпері став керівником аеропорту міста Вілья-Бенс, а потім Буенос-

---

Яку книгу написав Антуан де Сент-Екзюпері?

---

6. Утвори словосполучення з схемою.

писав (що?)

служив (де?)

вмів (що?)

творів (яких?)

льотчиком (яким?)

«Маленький принц» Антуана де Сент-Екзюпері

7. Переклади рідною мовою.

повчальний –

зразок–

поведінка –

прощення –

підтримувати –

крихкий –

милуватися –

врятувати –

вигаданий –

планета –

зріст –

працелюбний –

самотній –

принц –

---

8. Згадай значення слів.

казка –

притча –

малюнок –

книга –

автор –

оповідання –

розуміти –

показувати –

захід –

---

11. Побудуй речення за моделлю.

Що? – це що?

Малюнки (де?) зробив (хто?).

(Хто?) показує світ (як?).

Доброта врятує (що?) (від чого?).

Теорія літератури.

Казка – це вигадана історія зі щасливим закінченням та обов'язковою перемогою добра над злом.

Притча – це маленька повчальна оповідь. Вона обов'язково вчить чомусь, надає приклад правильної поведінки.

Ця прекрасна казка вчить добру, любові, вмінню товаришувати та турбуватися про близьких.

12. Дай відповіді на запитання.

Коли була написана книга «Маленький принц»?

Хто зробив малюнки у книзі?

Про що розповідає автор у книзі «Маленький принц»?

Як називають книгу «Маленький принц»?

Чому нас навчає книга «Маленький принц»?

Що таке казка?

Що таке притча?

Головний герой казки-притчі «Маленький принц»?

---

13. Переклади рідною мовою.

милуватися –	вередливий –
захід –	вимогливий –
росте –	працелюбний –
цікавитися –	розумний –
відчувати –	самотній –
терпець –	долати –
печаль –	нудьга –
дорожити –	посмішка –
джерело –	

14. Згадай значення слів.

світлий –	добрий –
волосся –	вчити –

тендітний –	краса –
любити –	людина –
дружба –	вода –

15. Переклади та прочитай.

Маленький принц прилетів з маленької планети. Він невисокого зросту зі світлим волоссям, тендітний. Він живе один на своїй планеті, милується заходами. На його планеті росте Троянда. Він її кохає. Вона вередлива та вимоглива.

Маленький принц працелюбний, його цікавить усе, він розумний, добрий. Почувається самотнім.

Маленький принц вчить нас бути терплячими, бачити красу, долати печаль та нудьгу. Потрібно цінувати людей, що поряд, їх посмішки. Неможливо жити без любові та дружби. Людям потрібна краса поезії та доброта, як чиста джерельна вода.

16. Добери слова близькі за значенням (синоніми).

невеликий –

печаль –

джерельна вода –

розумний –

17. Обери правильний варіант.

Яким був Маленький Принц?	злим
	розумним
	добрим
	ледачим
	працелюбним
	печальним

тендітний

самотній

18. Побудуй речення за моделлю.

(Хто?) прилетів (звідки?).

(Хто?) невеликого зросту (з яким?) волоссям.

Він живе один (де?).

(Де?) росте (хто?).

Маленький принц (який?).

---

19. Заповни таблицю про життєвий і творчий шлях Антуана де Сент-Екзюпері.

Рік	Події у житті та творчості письменника

Тема 16. Творчий шлях Сергія Єсеніна.

1. Згадай значення слів.

лірика –	Батьківщина –
поет –	дід –
селянин –	сім'я –
хлопчик –	народна творчість –
вірші –	фольклор –
природа –	печаль –
ніжність –	час –
відкривали –	

2. Переклади рідною мовою.

філософ –	виховувати –
збірник –	пейзаж –
громадянин –	істоти –
дзеркало –	юність –
той, що пішов –	розмірковувати –
срібний –	грамотний–
освічені –	душа –

3. Переклади та прочитай.

На початку ХХ століття з'являється «нова» поезія. Цей час називають «срібним» віком поезії. Поети «срібного» віку – грамотні та освічені люди. У своїх творах вони відкривали свою душу.

Сергій Єсенін – відомий російський поет «срібного віку». Він народився у 1895 році у селянській родині у селі Константиново.

5. Утвори словосполучення за схемою.

сім'я (яка?)

виховував (хто?)

природа (яка?)

розмірковує (про що?)

дзеркало (чого?)

---

6. Дай відповіді на запитання.

Як називався початок ХХ століття у російській літературі?

Хто виховував Сергія Єсеніна?

Де навчався поет?

Про що писав Єсенін?

Як називався першій збірник віршів поета?

Якою описував Сергій Єсенін природу?

---

7. Вчимося виразно читати.

Вже золоті гаї відгомоніли

Вже золоті гаї відгомоніли

Нечутна вже берез весела мова

І журавлі, що сумно пролетіли,
Вже не шкодують більше ні про кого.

Що шкодувати? Кожний тут блукалець,
Пройде, увійде, й знову дім пустий.
Лиш конопельник про померлих марить
І понад ставом місяць той ясний.

Серед пустині сам-один стою я
Відносить вітром вдалеч журавлів,
Про втішну юність все собі міркую,
Та не шкода минулого мені.

Так, не шкода змарнованих тих років,
І не шкода душі бузкових квітів
Пала багаття горобин високе,
Але йому несила вже зігріти

Не опалити горобині гроні,
Пожовкне, та не пропаде трава,
Мов дерево, що тихо листя ронить,
Так з вуст моїх летять сумні слова.

І якщо час, що все зміта мітлою,
Їх нагромадить в непотрібний кім,
Скажіть тоді, що мовою благою
Гаї відгомоніли золоті.

8. Заповни таблицю про життєвий і творчий шлях Сергія Єсеніна.

Рік	Події у житті та творчості письменника

Тема 17. Модернізм. Розвиток різноманітних течій модернізму в Англії, Франції, Німеччині. Творчість Михайла Коцюбинського – зразок українського модернізму.

1. Переклади рідною мовою.

культура –	переживання –
покоління –	втрачений –
вигнання –	композиція (побудова) –
ностальгія –	недоліки –
аристократія –	потік –
свідомість –	повсякденний –
фантастика –	

2. Згадай значення слів.

школа –	течія –
оповідання –	письменник –
герой –	війна –
віра –	

3. Переклади та прочитай.

Модернізм – це загальна назва багатьох культурних шкіл та течій кінця XIX – початку XX століття.

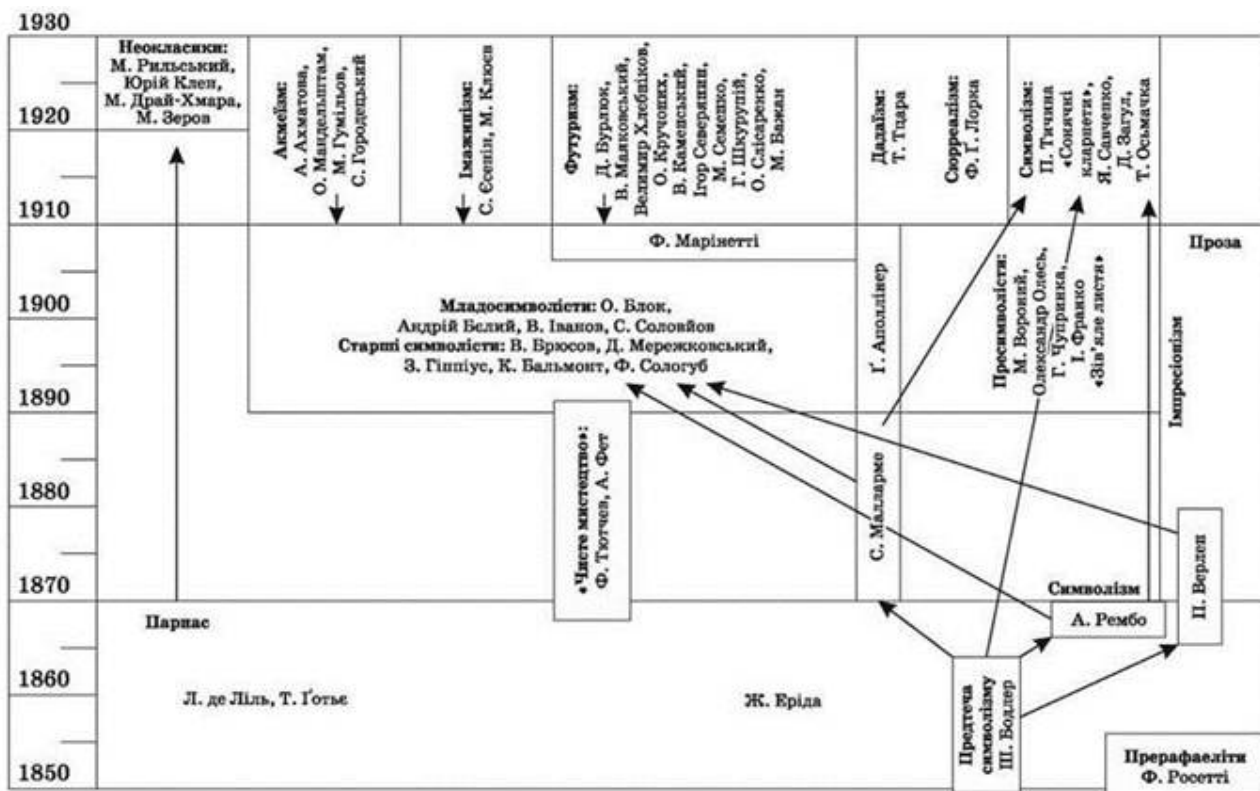
Основні теми творів письменників-модерністів:

- оповідь про внутрішні переживання героя, його внутрішній світ;
- засудження війни;
- опис труднощів життя людей після війни (втрачене покоління), пошук свого місця у мирному житті.

Модернізм має такі течії:

Модернізм у європейській поезії другої половини XIX — першої половини XX століть

4. Дай відповіді на запитання.

Що таке модернізм?

Про що писали письменники-модерністи?

Які ти знаєш течії модернізму?

Як ти розумієш поняття модернізм? Назви його визначальні риси.

Пригадай основні мистецькі напрями модернізму.

Із якими іменами і як саме пов'язаний розвиток прози та поезії кінця ХІХ — початку ХХ ст.?

---

5. Переклади та прочитай.

Головні письменники цього періоду: Джеймс Джойс, Марсель Пруст та Франц Кафка.

Джеймс Джойс

Основні теми творчості:

- вигнання;
- розмірковування про віру, католицизм.

Джеймс Джойс народився у Дубліні. Але все життя провів далеко від батьківщини, у вигнанні. Написав багато віршів, оповідань, статей, п'єс, романів. Найбільш відомим його твором став роман «Уліс».

Уліс це інше ім'я Одисея. Головні герої роману звичайні люди. Вони цілими днями ходять Дубліном та не роблять нічого героїчного.

Роман «Уліс» складається з 18 частин. Своєю композицією (побудовою) він схожий з «Одиссеєю» Гомера.

6. Постав запитання до тексту.

---

7. Побудуй речення за моделлю.

(Хто?) народися (де?).

Написав (що?).

(Які?) герої роману (які?).

---

8. Переклади та прочитай.

Марсель Пруст

Основні теми творчості:

1. ностальгія, туга за минулим, тим, що неможливо повернути;

- 2. засудження недоліків та беззмістовності життя аристократії Франції;
- 3. кохання.

Марсель Пруст народився у Парижі. Рано почав писати та друкувати свої твори. У 1909 році він почав писати роман «У пошуках втраченого часу». Роман складався з 7 частин. Вони об'єднані одним головним героєм – оповідачем Марселем. Він згадує та розповідає своє життя. У романі Пруста закладалися основа нового типу роману – роману «потoku свідомості».

9. Постав запитання до тексту.

---

10. Утвори словосполучення з такими словами.

друкувати (що?)

об'єднані (чим?)

згадує (що?)

закладалося (що?)

11. Переклади та прочитай.

Франц Кафка

Основні теми творчості:

1. Життя та доля маленької людини;
2. поєднання повсякденного та фантастичного.

Народився у Празі в 1883 році. Вчився у Празькому Карловому університеті. Потім працював у страховій компанії. Роботу свою не любив. Свої твори пише німецькою мовою. Добре володіє чеською та французькою мовами.

Найвідоміші його твори це романи «Замок», «Процес», новела «Перетворення».

12. Дай відповіді на запитання.

Де народився Франц Кафка?

Чи любляв він свою роботу у страховій компанії?

Якою мовою він пише свої твори?

Які ти знаєш твори Франца Кафки? Назви їх.

Творчість Михайла Коцюбинського – зразок українського імпресіонізму

13. Переклади рідною мовою.

училище –	самостійно –
іноземний –	мандрував –
острів –	яскравий –
представник –	

14. Переклади та прочитай.

Михайло Коцюбинський народився 17 вересня 1864 року у Вінниці. Вчився у духовному училищі міста Шаргорода. Улюбленими письменниками Коцюбинського були Тарас Шевченко та Марко Вовчок. Коцюбинський багато читає, продовжує самостійно вчитися. Він знав 9 іноземних мов,

серед яких грецька, кримськотатарська, циганська.

Письменник багато подорожує, часто буває на острові Кіпр.

Коцюбинський рано почав писати літературні твори та друкувати їх у журналах.

Михайло Коцюбинський був яскравим представником імпресіонізму в українській літературі. Найвідомішими його творами були новела «Intermezzo» та повість «Тіні забутих предків».

15. Постав запитання до тексту.

---

16. Побудуй речення за моделлю.

(Якими?) письменниками (кого?) були (хто?).

(Хто?) знав (скільки?) іноземних мов.

Коцюбинський (коли?) почав писати (що?).

(Хто?) був (яким?) представником (чого?).

---

17. Дай відповіді на запитання.

Де народився Михайло Коцюбинський?

Де навчався письменник?

Які іноземні мови знав Коцюбинський?

На якому острові часто бував письменник?

Назви найвідоміші твори письменника?

18. Переклади рідною мовою.

напрямок –	суб'єктивний –
враження –	сприймання –
настрій –	зміни –
фантастика –	відчуває –

19. Згадай значення слів.

мистецтво –	зображення –
автор –	мить –
сюжет –	опис –
думки –	пейзаж –
боролися –	

20. Переклади та прочитай.

Імпресіонізм – напрямок у мистецтві останньої третини ХІХ – початку ХХ століття. Представники цього напрямку боролися за відображення краси оточуючого світу. кожної миті життя. Письменник має зображати оточуюче так, як він бачить та відчуває.

Основні риси імпресіонізму:

- «звуковий» пейзаж;
- зображення суб'єктивного враження автора;
- зображення кожної миті;
- заміна сюжету описом думок та сприйняття;
- фантастика;
- відображення найменших змін у настроях.

Найвідомішими представниками імпресіонізму в українській літературі були Микола Хвильовий, Павло Тичина.

21. Добери слова близькі за значенням (синоніми).

зображення –

мить –

фантастика –

представники –

відображення –

---

22. Дай відповіді на запитання.

Що таке імпресіонізм?

За що боролися імпресіоністи?

Що має зображати письменник?

Назви основних представників імпресіонізму в українській літературі.

---

23. Переклади рідною мовою.

служіння –

буття –

відпочинок –

негативний –

позитивний –

головний –

---

24. Переклади та прочитай.

«Intermezzo»

Це автобіографічна новела. Автор описує історію свого життя. Головний герой втомився від постійної боротьби. Він вирішує відпочити у селі. Там він багато думає, розмовляє, відпочиває.

У новелі є діючі персонажі. Їх можна поділити на негативних та позитивних. Кожен з персонажів з'являється у житті головного героя та впливає на нього.

Тема твору – перебування героя на відпочинку. Ідея твору – служіння письменника народу.

Михайло Коцюбинський "Intermezzo" (итал. пауза)
психологічна новела **ІМПРЕСІОНІЗМ**

Присвята "Кононівським полям"

Дійові особи: (елемент драматичного твору)

Моя утома

Ниви у червні

Сонце (символ вічності й сили)

Сонцепоклонник

Три білих вівчарки

(Оверко - селянство,

Пава - дворянство,

Трепов - жандармерія)

Зозуля (символ надії)

Жайворонки (символ натхнення)

Залізна рука гóрода (поїзд)

Людське горе

Кульмінація - зустріч із людиною (селянином).

25. Добери слова близькі за значенням (синоніми).

описує –

думає –

розмовляє –

персонаж –

---

26. Утвори словосполучення за схемою.

новела (яка?)

описує (що?)

втомився (від чого?)

уїхав (навіщо?)

уїхав (куди?)

впливає (на що?)

з'являється у житті (кого?)

герой (який?)

27. Дай відповіді на питання.

Назви жанр «Intermezzo»?

Назви дійових осіб твору?

Яка тема «Intermezzo»?

Яка ідея «Intermezzo»?

28. Перекладіть рідною мовою.

тіні –

предки –

забути –

гуцули –

ворогувати –

заробітки –

розпач –

намагатися –

чарівний –

рід –

29. Переклади та прочитай.

«Тіні забутих предків»

Два гуцульські роди ворогують багато років. Серед злості та мстивості зароджується чисте, світле кохання Івана та Марічки. Їх сім'ї ворогували. Закохані не могли бути разом. Іван іде на заробітки. Саме в цей час Марічка тоне у річці. Іван у розпачі, він намагається забути кохану. Але це у нього не виходить. Не допомагає і одруження з іншою жінкою, красивою Палагною. Іван постійно шукає свою Марічку, а з нею і втрачене щастя. Тільки помираючи Іван знаходить те, що шукав.

Тема твору – стосунки природи та людей, життя гуцулів у чарівному світі гір та лісів.

30. Постав запитання до підкреслених слів у тексті.

---

31. Утвори словосполучення за схемою.

кохання (яке?)

тоне (де?)

забути (кого?)

знайшов (що?)

32. Побудуй речення за моделлю.

Серед (чого?) народжується (яке?) кохання.

(Хто?) йде (куди?).

(Коли?) Марічка тоне (де?).

Не допомагає (що?) з (ким?), (якою?) Палагною.

Тільки (коли?) Іван знаходить (що?).

33. Добери слова з протилежним значенням

ворогувати –

чисте –

світле –

забути –

гарна –

смерть –

злитися –

34. Заповни таблицю про життєвий і творчий шлях Михайла Коцюбинського.

Рік	Події у житті та творчості письменника

Тема 16. Леся Українка – класик неоромантизму.

1. Переклади рідною мовою.

перекладачка –	діяч –
псевдонім –	освіта –
видавати –	юрист –
фортепіано –	професійний –
піаністка –	галузь –

2. Згадай значення слів.

культура –	поезія –
лірика –	епос –
драма –	проза –
публіцистика –	фольклористика –
жіночий –	журнал –
батько –	мати –
грати –	страшний –
хвороба –	рух –

3. Переклади та прочитай.

Леся Українка (справжнє ім'я Лариса Петрівна Косач) українська письменниця, перекладач, культурний діяч. Писала у найрізноманітніших жанрах: поезії, ліриці, епосі, драмі, прозі, публіцистиці. Також працювала у галузі фольклористики та активно брала участь в українському національному русі.

Народилася письменниця 25 лютого 1871 року у місті Новоград-Волинський. Мати Лесі Українки – Олена Петрівна Косач (псевдонім Олена Пчілка) була активною учасницею жіночого руху, видавала

журнал «Перший вінок». Батько письменниці – Петро Антонович Косач був юристом, любив літературу та живопис.

Леся Українка отримала домашню освіту. Знала багато європейських та слов'янських мов, а також давньогрецьку, латинську мови. Вона була дуже працелюбною та освіченою дівчиною. У 19 років написала для своїх сестер підручник з історії. Леся Українка чудово грала на фортепіано, готувалася стати професійною піаністкою. Але страшна хвороба завадила цьому. Від гри на фортепіано довелося відмовитися.

4. Утвори словосполучення за схемою.

працювала (де?)

брала участь (де?)

працювала (де?)

у русі (якому?)

народилася (де?)

видавала (що?)

освіту (яку?)

---

5. Дай відповіді на запитання.

Назви справжнє ім'я Лесі Українки.

У яких жанрах працювала письменниця?

Коли народилася Леся Українка?

Як звали матір письменниці?

Який журнал видавала матір Лесі Українки?

Ким був батько письменниці?

Де вчилася Леся Українка?

Які мови знала письменниця?

Ким мріяла стати Леся Українка?

Чому вона не стала піаністкою?

---

6. Добери слова з протилежним значенням (антоніми).

різні –

працювати –

любити –

отримала –

народитися –

завадити –

відмовитися –

---

7. Добери слова близькі за значенням (синоніми).

рух –

брати участь –

батько –

фольклористика –

фортепіано –

страшна –

---

8. Обери правильну відповідь.

Якою була Леся Українка?	працелюбною
	нерозумною
	злою
	розумною
	талановитою
	здібною
	неосвіченою
	ледачою

9. Переклади рідною мовою.

незвичний –	неймовірний –
перетворення –	міфічний –
фантазія –	дійсність –
повсякденний –	юнак –
сопілка –	мелодія –
дивний –	дивний –
незвичайний –	оживати –
розбудити –	німфа –
власницький –	інстинкт –
докір –	залицяння –
одружуватися –	каяття –
фальш –	компроміс –
символ –	величний –
потворний –	зрада –
гармонія –	душа –

10. Згадай значення слів.

драма –	персонажі –
---------	-------------

життя –	поетичний –
мрії –	поема –
грати –	природа –
музика –	сон –
талант –	мрія –

11. Переклади та прочитай.

«Лісова пісня» – драма-феєрія на три дії. Леся Українка описує незвичайні, неймовірні перетворення. Поряд з людьми діють міфічні персонажі. У «Лісовій пісні» Леся Українка поєднала фантазію з дійсністю, повсякденне життя зі світлими поетичними мріями. Місце дії поеми – густий давній ліс на Волині. Сюди напровесні прийшов юнак Лукаш та заграє на сопілці. Полилася дивна мелодія, найкраща пісня весни. Під звуки сопілки оживає природа. Музика Лукаша розбудила від зимового сну лісову німфу Мавку. Вона ніжна, красива, чарівна, тендітна, турботлива.

Лукаш кохає Мавку. Але він не може протидіяти власницьким інстинктам. не проявляє сміливість та не може не уступити залицянню Килини та одружитися з нею без кохання. Він зраджує своє кохання.

Кохання Мавки – світле, щире та чисте. Воно приносить велике щастя. Мавка не знає каяття, фальші. Її кохання не сумісне ні з одним

розрахунком. з жодним компромісом. Її кохання стало вічним, безсмертним. За зраду Лукаш був покараний та перетворився на вовкулаку.

Трагедія героїні твору у тому, що вона не змогла перебороти власні почуття до Лукаша, зберегти цвіт його таланту. Але кохання Мавки повернуло Лукаша до життя. Мавка – це символ вірного кохання,

поезії, символ прекрасної мрії. Це перемога правди над неправдою, добра над злом, величного над низьким, краси над потворством, волі над неволею.

«Лісова пісня» – прекрасна казка про кохання та зраду. Вона приваблює людей глибоким філософським змістом, закликом до гармонії, до миру у власній душі.

12. Постав запитання до підкреслених у тексті слів.

---

13. Побудуй речення за моделлю.

(Хто?) описує (які?) перетворення.

(Де?) з людьми діють (які?) персонажі.

Місце дії (чого?) – (який?) (який?) ліс (де?).

(За що?) Лукаш був покараний та перетворився (на кого?).

«Лісова пісня» – (яка?) казка (про що?).

---

14. Утвори словосполучення за схемою.

перетворення (які?)

діють (хто?)

поєднала (що?) (з чим?)

ліс (який?)

ліс (де?)

прийшов (коли?)

заграв (на чому?)

розбудила (кого?)

протидіяти (чому?)

зраджує (що?)

повернула (до чого?)

---

15. Добери слова близькі за значенням (синоніми).

персонажі –

прийти –

смівливість –

вічна –

прекрасна –

кохання –

---

16. Добери слова з протилежним значенням (антоніми).

покарати –

світла –

чиста –

безсмертна –

талант –

повернула –

зрада –

---

17. Дай відповіді на запитання, використовуючи таблицю.

Хто з героїв належить до реального світу?

Хто з героїв належить до нереального світу?

Назви родину Мавки.

Які типи героїв є у казці?

---

18. Читаємо та намагаємося розуміти поезії Лесі Українки.

Гетьте, думи, ви хмари осінні!

То ж тепера весна золота!

Чи то так у жалю, в голосінні

Проминуть молодії літа?

Ні, я хочу крізь сльози сміятись,

Серед лиха співати пісні,

Без надії таки сподіватись,

Жити хочу! Геть, думи сумні!

Я на вбогім сумнім перелозі

Буду сіять барвисті квітки,

Буду сіять квітки на морозі,

Буду лить на них сльози гіркі.

І від сліз тих гарячих розтане

Та кора льодовая, міцна,

Може, квіти зйдуть – і настане

Ще й для мене весела весна.

Я на гору круту крем'яную

Буду камінь важкий підіймать
І, несучи вагу ту страшную,
Буду пісню веселу співать.

В довгу, темную нічку невидну
Не стулю ні на хвильку очей –
Все шукатиму зірку провідну,
Ясну владарку темних ночей.

Так! я буду крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись,
Буду жити! Геть, думи сумні!
[2 травня 1890 р.]

19. Заповни таблицю про життєвий і творчий шлях Лесі Українки.

Рік	Події у житті та творчості письменника

Тема 19. Олександр Олесь – поет-модерніст.

1. Переклади рідною мовою.

службовець –	ностальгія –
еміграція –	гама –
переживання –	доля –
чари –	прославлення –
почуття –	

2. Згадай значення слів.

мотив –	пейзажна –
печаль –	радість –
обнялась –	збірник –
людина –	печаль –
сльози –	сміх –
	прекрасний –

3. Переклади та прочитай.

Олександр Олесь (справжнє ім'я Олександр Іванович Кандиба) народився у грудні 1878 року в сім'ї дрібного службовця.

Основними мотивами лірики поета була інтимна, пейзажна, політична. Головною темою його віршів була тема ностальгії за рідною домівкою. Олександр Олесь дуже довго жив в еміграції.

У вірші «З журбою радість обнялась» (хто?) описує (яку?) гаму (чого?).

Вірш «Чари ночі» є (яким?) зразком (якої?) лірики (кого?).

Ідея (чого?) – прославлення (чого?).

---

6. Утвори словосполучення за схемою.

мотивами (якими?)

лірики (кого?)

жив (де?)

темою (якою?)

ностальгії (за чим?)

обійнялася (з чим?)

гаму (яку?)

хвилювань (кого?)

ідея (чого?)

з'єдналися (як?)

лірики (кого?)

---

7. Добери слова близькі за значенням (синоніми).

писав –

вірш –

описує –

хвилювання –

прекрасний –

чари –

---

8. Добери слова протилежні за значенням (антоніми).

великий –

рідним –

складний –

розкривається –

печаль –

сміх –

---

9. Дай відповіді на запитання.

Назвіть справжнє ім'я Олександра Олеся.

У якій родині народився поет?

Назви основні мотиви його лірики.

Де жив поет більшу частину свого життя?

Якою була основна тема його лірики?

Розкажи про основну тему вірша «Чари ночі».

Тема 20. Максим Рильський – поет-неокласик.

1. Переклади рідною мовою.

шляхтич –	догляд –
гімназія –	самоосвіта –
збірник –	острова –
неокласики –	політичний –
ізолюватися –	дійсність –
доспілі –	дозрівання –
достаток –	рівновага –
гармонія –	почуття –
мужність –	асоціюватися –
закоханість –	творчість –
символ –	повноцінний –
покликання –	задоволення –
захист –	сучасників –

2. Згадай значення слів.

селянка –	народний –
талановитий –	пісні –
казки –	легенди –
освіта –	музика –
літературний –	милуватися –
погляд –	дозрілі –
розвиток –	почуття –
троянда –	виноград –
щастя –	

3. Переклади та прочитай.

Максим Рильський народився у Києві у 1895 році в сім'ї польського дворянина Тадея Рильського. Мати письменника була простою селянкою. Вона була дуже талановита, знала багато народних пісень, казок, легенд. Освіту Максим Рильський отримав дома під наглядом батька. Потім вчився у гімназії та університеті, але не завершив освіти. Максим Рильський багато займався самоосвітою, вивченням мов, музикою.

Вірші почав писати рано. Його перший збірник поезій мав назву «На білих островах».

Максим Рильський належав до літературної групи неокласиків. У своїх творах Максим Рильський не описував політичні події. Він повністю ізолювався від політичної діяльності.

У поезії «Яблука дозрілі ...» автор описує благословенний час осіннього дозрівання та багатства. У вірші поет милується осіннім садом. Гілля дерев прогинається від плодів. Погляд Максима Рильського насолоджується красою осінніх квітів.

У вірші розповідається про красу, душевну рівновагу, гармонію людських почуттів, про мужність юних сердець. Образ дозрілих червоних яблук асоціюється з розвитком почуттів закоханих.

Вірш «Троянди й виноград» став вершиною творчості письменника. Автор використовує образи винограду та троянд, як символів радості повноцінного життя. Максим Рильський розповідає про сенс людського життя. Поет вважає, що робота за покликанням приносить моральне задоволення та щастя у житті.

Вірш «Мова» був написаний на захист рідної мови. Автор просить своїх сучасників частіше читати книжки, вивчати рідну мову.

Максим Рильський був одним з найвеличніших майстрів художнього перекладу. Він чудово володів російською, французькою, польською мовами.

4. Утвори словосполучення за схемою.

шляхтича (якого?)

мати (кого?)

талановита (наскільки?)

пісень (яких?)

займався (чим?)

події (які?)

час (який?)

милується (чим?)

гілля (чого?)

насолоджується (чим?)

квітів (яких?)

розповідає (про що?)

образи (чого?)

---

5. Побудуй речення за моделлю.

Мати (кого?) була (якою?) селянкою.

(Що?) почав писати (коли?).

Гілля (чого?) прогинається (від чого?).

(Що?) Максима Рильського насолоджується (чим?) (яких?) квітів.

(Хто?) просить своїх (кого?) (як?) читати (що?), вивчати (яку?) мову.

---

6. Добери слова близькі за значенням (синоніми).

дім –

освіта –

вірші –

дійсність –

прогинаються –

погляд –

розповідає –

гармонія –

юних –

письменник –

---

7. Добери слова протилежні за значенням (антоніми).

рано –

краса –

гармонія –

дозрілі –

радість –

чудово –

---

8. Дай відповіді на запитання.

У якій сім'ї народився Максим Рильський?

Ким була мати письменника?

Де навчався Максим Рильський?

Коли він почав писати вірші?

До якого літературного угруповання належав Максим Рильський?

Про що розповідається у вірші «Яблука дозрілі...»?

У якому вірші поет розповідає про сенс людського життя?

Про що просить своїх сучасників у вірші «Мова»?

Які мови знав Максим Рильський?

Які твори писав Максим Рильський?

Тема 21. Новітня українська література.

Ліна Костенко – поетеса епохи. Життя та творчість.

1. Переклади рідною мовою.

промені –	засуджений –
шістдесятники –	збентежилась –
молоді –	плаче –
діяльність –	сльози –
влада –	печаль –
забороняти –	примушує –
репресії –	матеріальне –
голодомор –	зникає –
батьківщина –	філософічність –
швидкоплинність –	галоп –
Не втомлюватися –	маркіза –
символізують –	гріхи –

2. Згадай значення слів.

батьки –	духовність –
учителя –	бездуховність –
письменник –	мистецтво –
твори –	лірика –
філософія –	покоління –
кохання –	майбутнє –
війна –	сенс –

3. Переклади та прочитай.

Ліна Костенко народилася 19 березня 1930 року на Київщині. Батьки Ліни були вчителями. Навчалася у Київській середній школі,

потім у Київському педагогічному університеті, Московському літературному інституті імені М. Горького.

Перша збірка віршів називалася «Промені землі». Ліна Костенко належить до групи шістдесятників. Шістдесятники це молоді письменники та поети. Вони розпочали свою літературну діяльність у шістдесяті роки 20 століття.

Ліна Костенко завжди виступала проти влади. Саме тому майже 16 років її твори не друкували. Вони були заборонені. Поетеса виступала проти політичних репресій, оголосила голодування на захист несправедливо засуджених. І тільки у 1977 році було надруковано збірку віршів «Над берегами вічної ріки». А потім у 1979 році – роман у віршах «Маруся Чурай».

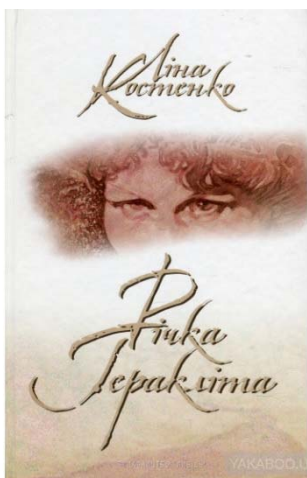
Основні мотиви лірики Ліни Костенко:

- історія українського народу;
- людина і природа;
- філософія життя;
- роль митця та поезії;
- кохання;
- війна.

У вірші «Світлий сонет» поетеса розповідає про перше кохання. Сімнадцятирічна дівчина покохала, але юнак не кохає її. Вона плаче через це. Але це світлі сльози. Це легка печаль. Вона швидко мине. Дівчина ще дуже молода і у її житті ще буде багато кохання.

У поезії «Вже почалось, мабуть, майбутнє...» Ліна Костенко примушує замислитися про сенс життя, духовність та бездуховність. Поетеса пише: «Шукайте посмішку Джаконди, вона ніколи не мине».

Все матеріальне швидко зникає. Вічними залишаються тільки духовні цінності: краса, мистецтво, любов до людей, любов та вірність своїй батьківщині.

Філософічність – одна з основних рис лірики поетеси. Вже з перших рядків вірша «Життя іде і все без коректур...» письменниця зображує швидкоплинність хвилин та годин, людського життя. Час «летить, не стишує галопу», «не втомлюється», він вічний. У поезії минулий час описується двома образами: біблійського потопу та маркизи Помпадур. Вони

символізують гріхи людства та розплату за них. Людина має зробити щось гарне, корисне для оточуючого його світу. Зберегти природу для майбутніх поколінь.

4. Утвори словосполучення за схемою.

вчилася (де?)

збірка (яка?)

письменники (які?)

діяльність (яку?)

виступала проти (чого?)

оголошувала (що?)

засуджених (як?)

розповідає (про що?)

пройде (як?)

замислитися (про що?)

зникає (як?)

швидкоплинність (чого?)

корисне (для чого?)

---

5. Побудуй речення за моделлю.

(Хто?) були (ким?).

(Яка?) збірка (чого?) називалася «Промені землі».

Ліна Костенко (як?) виступала проти (чого?).

(Хто?) виступала проти (чого?), оголосила (що?).

(Хто?) покохала і плаче.

Але це (які?) сльози.

(Що?) «летить, не стишує (чого?)», «не втомлюється», він (який?).

(Хто?) символізують (що?) (кого?) та розплату (за що?).

Зберегти (що?) для (яких?) поколінь.

---

6. Доберіть слова близькі за значенням (синоніми).

вчитель –

вірші –

молоді –

молода людина –

плаче –

опечалилася –

легка –

зникає –

батьківщина –

покоління –

---

7. Добери слова протилежні за значенням (антоніми).

плаче –

молоді –

любити –

краса –

гарне –

корисне –

зберегти –

---

8. Вчимося читати та розуміти поезію.

Світлий сонет

Як пощастило дівчині в сімнадцять,
в сімнадцять гарних, неповторних літ!
Ти не дивись, що дівчинка сумна ця.
Вона ридає, але все як слід.
Вона росте ще, завтра буде вишенька.
Але печаль приходить завчасу.
Це ще не сльози – це квітуча вишенька,
що на світанку струшує росу.
Вона в житті зіткнулась з неприємністю:
хлопчина їй не відповів взаємністю.

Тема 22. Іван Драч- видатний поет, державний та громадський діяч. Огляд творчості.

1. Переклади рідною мовою.

редакція –	оригінальний –
політичний –	метафори –
соняшник –	епітети –
структура –	кіносценарист –
кіностудія –	велосипед –
річка –	захоплення –
німий –	виключити –
випікання –	діяч –

2. Згадай значення слів.

селянин –	лірика –
газета –	жанр –
притча –	поема –
сонце –	краса –
велич –	піч –
запах –	свіжий –
хліб –	переклади –

3. Переклади та прочитай.

Іван Федорович Драч народився 17 жовтня 1936 року у сім'ї селянина. Після закінчення школи вступив до Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка. Викладав у школі російську мову та літературу, працював у

редакції газети «Літературна Україна». Через свої політичні погляди був виключений з університету. Перша збірка віршів називалася «Соняшник». Лірику Івана Драча виділяють оригінальні метафори та епітети. Поет створює нові жанрові структури. Письменник багато працює як сценарист на кіностудії імені О. Довженка у Києві.

«Балада про соняшник». За жанром цей твір це балада. Але балади Івана Драча більше схожі на притчі або маленькі поеми. Вірш складається з двох частин: притчі та пояснення до неї.

Хлопчик Соняшник радів життю, грав у різні речі, купався у річці. Одного разу він побачив Сонце. Воно їхало на велосипеді по небу. Хлопчик зупинився у німому захопленні та попросив Сонце дати і йому покататися на велосипеді.

Поет порівнює образ Сонця у баладі з поезією. Кожна людина одного разу відкриває для себе красу та велич лірики. Кожна людина знаходить там щось близьке та зрозуміле тільки йому.

У вірші «Етюд про хліб» поет описує процес випікання хліба. Ми начебто бачимо як горить вогонь у печі, відчуваємо запах свіжого хліба.

Впродовж 30 років своєї літературної діяльності Іван Драч видав величезну кількість збірок, перекладів, кіносценаріїв.

4. Утвори словосполучення за схемою.

закінчення (чого?)

викладав (що?)

газета (яка?)

збірка (яка?)

лірика (кого?)

виділяють (що?)

створює (що?)

структури (які?)

працює (як?)

схожі (на що?)

радів (чому?)

грав (у що?)

купався (де?)

побачив (що?)

зупинився (як?)

попросив (кого?)

покататися (на чому?)

знаходить (що?)

процес (який?)

бачимо (що?)

відчуваємо (що?)

хліб (якого?)

---

5. Дай відповіді на запитання.

У якій сім'ї народився Іван Драч?

Де навчався письменник?

Чому його виключили з університету?

Яку назву мала перша збірка його віршів?

Назвіть жанр «Балади про соняшник».

Зі скількох частин складається «Балада про соняшник»?

Про що розповідається в «Етюді про хліб»?

---

6. Добери слова близькі за значенням (синоніми).

працювати –

оригінальні –

їхати –

захоплення –

горіти –

запах –

---

7. Добери слова протилежні за значенням (антоніми).

горіти –

свіжий –

краса –

їхати –

радіти –

нові –

---

8. Заповни таблицю про життєвий і творчий шлях Івана Драча.

Рік	Події у житті та творчості письменника

**Тема 23. Основні літературні епохи, напрями, течії, стилі.
Специфіка їх розвитку в різних країнах.**

1. Пригадай значення слів.

явище –	періодизація –
естетичний –	можливість –
класифікувати –	мистецтво –
процес –	напряму –
настанова –	функціональний –
закономірність –	представник –

2. Прочитай та переклади.

Література – це соціальне явище, яке постійно розвивається, має свою історію, періодизацію, представників тощо. Це явище взаємодіє з елементами суспільно-історичного життя, естетичного досвіду суспільства, надає можливість класифікувати історію мистецтва та літератури у відповідності до певних історичних епох.

Літературний процес – це розвиток літератури різних епох та народів, що характеризується певними закономірностями на кожному етапі давнини до сучасності. Через те, що цей процес є рухомим по спіралі, одні явища, що виникли у давні часи, можуть відроджуватися на іншому етапі з новими характеристиками та особливостями.

Літературний напрям – це сукупність духовних, естетичних принципів, ідейно-творчих настанов, характерних для творчості більшості письменників певної епохи (схожі погляди на життя та мистецтво, теми, жанри, образи, сюжети, тощо).

Літературна течія – це група, що утворюється всередині будь-якого напрямку та функціонує до п'ятнадцяти років.

3. Ознайомся з інформацією, поданою у таблицях.

Час Епохи	IV ст. до н.е. V ст. н.е.	V ст.-VIII ст.	IV ст.- XIV ст.	Кінець XV- початок XVIII ст.	XVII ст.-XVIII ст.	Кінець XVII - початок XIX ст.	Кінець XVIII- початок XIX ст.
Суспільний лад	Древні цивілізації	Античність	Середньо віччя	Відроджен ня	Бароко	Класицизм	Сентименталізм
Країна, де зародилась епоха	Первісно- общинний лад	Рабовласни цький	Феодалний	Абсолютна монархія			Капіталізм
Головні риси світогляду митців	Єгипет, Вавилон, Європа, Майя	Давня Греція, Давній Рим	Країни Європи і Близького Сходу	Італія	Іспанія	Франція	Іспанія, Німеччина, Франція
Основний художній стиль, напрямок	Багато- божжя, політеїзм, ідолопокло- ніння	Політеїзм	У центрі Всесвіту- Бог, який вершить долі людей	У центрі Всесвіту- людина, яка спілкується з Богом як абсолютно совісті	Ускладнена форма, перенасиченість прикрасами, поєднання античності та християнства	Ідеологія просвітництва, канонічність, простота форми	Надмірна чуттєвість, моралізаторство, увага до життя народу
Основні жанри літератури	Фольклор	Міфологія	Героїчний епос	Ренесанс	Бароко	Класицизм, просвітництво	Сентименталізм
Зразки і представники літератури	Казки, прислів'я, приказки, загадки, легенди	Комедії, трагедії, поєми, оди, елегії	Пісні, балади, бйлини, думи, лірика	Сонети, комедії, трагедії	Драми, сонети	Комедії, трагедії, оди, епіграми	Епіграми, драми, поєми, романи, повісті
Представни ки інших видів мистецтв	Народні казки	Гомер, Вергілій, Езоп, Есхіл	Ваганти, хугляри, жонглери, гусляри, кобзарі	Данте, Петрарка, Шекспір, Боккаччо	Кальдерон, Мотіла, Сковорода, Прокіпович	Мольєр, Ломоносов, Фонвізін, Копіярєвський	Карамзін, Квітка- Основ'яченко
	Печерний живопис	Архітектура скульптура	Рубенс	Мікеланже ло, Тиціан	Веласкес	Лоррен Пуссен Гудон	Гейнсборо

Час Епохи	Перша половина XIX ст. Романтизм	Друга половина XIX ст. Реалізм	Кінець XIX-початок XX ст. Модернізм	Кінець XX-початок XXI ст. Постмодернізм
Суспільний лад	Зародження імперіалізму Імперіалізм			
Країна, де зародилась епоха	Англія, Франція, Росія	Франція, Англія, Росія	Франція, Америка, Росія	Німеччина, Росія
Головні риси світогляду митців	Виняткові характери у виглядових обставинах, звернення до фольклору	Увага до повсякденного, суспільно-побутового життя, типізація	Увага переноситься на особистість та внутрішній світ, умовність, ідеологічність	Відкидання абсолютних об'єктивних істин, підкреслена ерудованість, колажність
Основний художній стиль, напрям	Романтизм, натуралізм	Реалізм	Течії: неоромантизм, неокласицизм, символізм, імпресіонізм, футуризм, сюрреалізм та ін.	Постмодернізм
Основні жанри літератури	Лірика, ліро-епічні поеми, романи, повісті, оповідання	Романи, романи-епопеї, лірика	Лірика, романи, новели	Усі жанрові форми
Зразки і представники літератури	Байрон, Гюго, Пушкін, Лермонтов, Гоголь, Шевченко, Куліш	Стендаль, Бальзак, Дікенс, Достоевський, Толстой	Камю, Кафка, Вігмен, Рембо, Булгаков, поети „срібної доби“, Франко, Тичина, Драч	Зносінд, Бродський, Целан
Представни ки інших видів мистецтв	Айвазовський, Кіпренський, Брюллов	Рєпін, Шішкін	Малевич, Мане	Палладіно, Йєн, Меламід

Заповни таблиця самостійно.

№	Культурна та літературна епохи	Час	Основний художній стиль, напрям	Жанри літератури	Представники
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					
8.					
9.					
10.					

11.					

4. Дай відповіді на запитання.

Роди і жанри літератури

Абсолютно всі літературні твори можна віднести до одного з трьох *родів*: епосу, лірики чи драми. Зустрічається також суміжний рід – ліро-етичні твори, але це є поєднанням двох перших – епосу та лірики. *Літературні роди* різняться структурою написання та приналежністю твору.

Літературний жанр – тип літературного твору, один із головних елементів систематизації літературного матеріалу, класифікує літературні твори за типами їх поетичної структури.

Що таке літературний рід?

До яких родів літератури можна віднести будь-які художні твори?

Які жанри епосу ти знаєш?

Напиши назву епічного твору, жанр та прізвище письменника за зразком (не менше п'яти). *Михайло Коцюбинський – повість «Тіні забутих предків».*

Що таке літературний жанр?

Які жанри лірики ти знаєш?

Напиши назву ліричного твору, жанр та прізвище письменника за зразком (не менше п'яти). *Тарас Шевченко – вірш «Заповіт».*

Що таке літературна течія?

Які жанри ліро-епосу ти знаєш?

Напиши назву ліро-епічного твору, жанр та прізвище письменника за зразком (не менше трьох). *Ліна Костенко – роман у віршах «Маруся Чурай».*

Що таке літературний напрям?

Які жанри драми ти знаєш?

Напиши назву драматичного твору, жанр та прізвище письменника за зразком (не менше п'яти). *Уільям Шекспір – драма «Ромео і Джульєтта».*

Зміст

Тема 1. Усна народна творчість. Основні жанри фольклору. Історичні думи та пісні. Календарно-обрядова поезія. Родинно-побутова лірика. Малі фольклорні жанри.	5
Тема 2. Історичні думи та пісні.	17
Тема 3. Антична література: давньогрецька та давньоримська літератури. Загальна характеристика.	21
Тема 4. Література Середньовіччя. Китайська література VIII століття. Персидсько-таджицька поезія. Омар Хайям «Рубаї».	32
Тема 5. Література епохи Відродження. Уільям Шекспір «Гамлет».	41
Тема 6. Іван Котляревський – зачинатель нової української літератури. «Енеїда» – твір українського класицизму.	52
Тема 7. Романтизм як епоха в історії європейської літератури. Тарас Шевченко – видатний представник українського романтизму. Огляд життя та творчості Кобзаря.	63
Тема 8. Реалізм. Російська література XIX століття. Олександр Сергійович Пушкін – життя та творчість.	81
Тема 9. Михайло Лермонтов. Життя та творчість.	89
Тема 10. Микола Гоголь – представник української школи в російській літературі.	97
Тема 11. Антон Чехов – письменник-лікар. Життя і творчість.	104
Тема 12. Іван Нечуй-Левицький – представник українського реалізму.	112
Тема 13. Іван Франко – теоретик і практик «наукового реалізму»	122
Тема 14. Реалізм XX століття. Загальна характеристика.	134
Тема 15. Творчість Антуана де Сент-Екзюпері.	140
Тема 16. Творчий шлях Сергія Єсеніна.	149
Тема 17. Модернізм. Розвиток різноманітних течій модернізму в Англії, Франції, Германії. Творчість Михайла	154

Коцюбинського – зразок українського модернізму.	
Тема 18. Леся Українка – класик неоромантизму	169
Тема 19. Олександр Олесь – поет-модерніст.	179
Тема 20. Максим Рильський – поет-неокласик.	183
Тема 21. Новітня українська література. Ліна Костенко – поетеса епохи. Життя та творчість.	188
Тема 22. Іван Драч- видатний поет, державний та громадський діяч. Огляд творчості.	194
Тема 23. Основні літературні епохи, напрями, течії, стилі. Специфіка їх розвитку в різних країнах.	198
Зміст	206